

F R E D R I K S V S R N V 3 R F T S A R K I V

1750 - 1902

H I S T O R I S K E O V E R S I K T E R

18K: ■■■■■■■■■■
T-W - <sU.41

HAWAII, 18*

ycrjjj'c.'Cilff> t
13r'k'Atj'fSLrf
Frøri r i L' c v p r n l 7 S 6
CiedriKS

Originalen paa Roed ved Fredrikshald

Etter maleri av M. Bang

* R A Oktober 1588

. I. Antonsen

I N N H O L D

I	FORORD	SIDE 1
II	ARKIV-HISTORIKK	SIDE 1
III	GENERELL VERFTSHISTORIE I KORTE TREKK	SIDE 1-3
IVa	ADMINISTRASJONSHISTORISK OVERSIKT	SIDE 1-3
IVb	ADMINISTRASJONSHISTORIE: De enkelte embeter	SIDE 4-52
V	PERSONELL-FORTEGNELSE m/Forord	SIDE 1-25
VI	FARTØYS-FORTEGNELSE	SIDE 1

>

FORORD

Disse historiske oversikter er utarbeidet med tanke på å hjelpe brukere av Fredriksvern verfts arkiv til lettere å kunne orientere seg og bruke primærkildene. Å beskrive verftets generelle historie har i denne sammenheng ikke vært hovedmålet. Likeledes gjelder dette de enkelte fartøyene. I stedet er det lagt vekt på å få fram opplysninger med størst mulig relevans til selve arkivet og dets sammensetning.

En beskrivelse av de administrative forhold kommer her inn som en naturlig og essensiell del. Herunder er det utarbeidet en detaljert beskrivelse i tilknytning til de viktigste administrative (arkivskapende) stillingene ved verftet. Det som er kalt "Administrasjonshistorisk oversikt" er et resyme av disse detaljbeskrivelsene som i særlig grad tar for seg de enkelte embeters instruksjoner m.v. For de som ikke har spesielt behov for å kjenne de enkelte embeter til bunns^ anbefales derfor selve resymeet.

Personell-fortegnelsen, som egentlig danner basis for utarbeidelsen av den administrasjonshistoriske delen, følger denne parallelt. Sammenhengen mellom disse to hoveddelene er forhåpentligvis av en slik art at den skaper oversikt og det best mulige helhetsbilde. Til personell-fortegnelsen hører for øvrig et eget forord og et alfabetisk register.

Hva angår de trykte kildene som er benyttet til utarbeidelsen av disse historiske oversiktene, vises det til forordet i personell-fortegnelsen. I selve teksten finnes det dessuten henvisninger til både trykt og utrykt kildemateriale. Arkivet i seg selv har således vist seg å være av stor verdi i denne sammenheng.

ARKIV-HISTORIKK

De eldste kjente data om arkivet for Fr.vern verft går tilbake til midten av forrige århundre. Opplysningene foreligger i kaptein H. Hartmanns beskrivelse "Fredriksvernsarkivet" i Norsk Tidsskrift for sjøvesen 1926. Her står det bl.a. at en del eldre kontor- og arkivsaker skulle ha gått tapt ved en brann i en snekkerverkstedbygning i 1850-60 årene. Den storbrann som herjet Stavern i 1883, gjorde visstnok ingen innhugg i arkivmaterialet.

I 1896 da verftet ble nedlagt, ble i all hovedsak de arkivalia som var eldre enn 1850 (ca. 40 hyllemeter] oversendt til Riksarkivet. De yngre arkivsakene ble imidlertid sendt til det nye hovedverftet ved Karl- johansvern i Horten. For de sakene som ble avlevert til RA, ble det utarbeidet en fortegnelse i 1923, som for øvrig har vært gjeldende til d.d., mens arkiv- massen på Horten ble ordnet og registrert av H. Hart- mann i 1926.

Lars Kiærland, i sin tid innbeordret offiser ved Riksarkivet, ga i Norsk Tidsskrift for sjøvesen 1932 uttrykk for følgende om verftsarkivet: "Protokoller og pakkesaker er etikettert og innpakket, men ikke nummerert og endelig ordnet, da det er innlysende at disse to fra hinannen skilte deler av Fredriksverns verfts arkiv må ordnes sammen til et hele; de omfatter jo begge én og samme myndighet (bedrift), Fredriksverns verft, og må derfor nødvendigvis ordnes under ett."

Det skulle altså ta over 50 år før en slik endelig samordning kunne ta til og fullføres i siste halvdel av 1980-årene. I mellomtiden ble arkivet på Horten gjenstand for en skjodesløs behandling under krigsårene 1940-45, for senere å bli sammenblandet med andre arkivskapere og fordelt på flere av de avleveringer vedrørende sjøforsvaret som arkivverket (Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo) har mottatt de siste 10 årene.

III GENERELL VERFTSHISTORIE I KORTE TREKK

Vinteren 1748-49 var det blitt bestemt at det skulle anlegges en flåtestasjon og et galeiverft i Norge. Etter forslag fra en kommisjon ble Stavern valgt ut, og den endelige beslutning om anlegget av Fredriks- vern ble tatt i januar 1750. (Jfr. Kgl. ordre 29.1.)

Det først ansatte personalet ved verftet bestod av: (Jfr. PERSONELL-FORTEGNELSEN)

- H.R. Schumacher, verftssjef og festningskommandant
- O. Stephansen, ekvipasjemester
- O. Sandfuchs, material- og proviantforvalter
- H. Lunde, auditor og mønsterskriver
- M. Pedersen, kvartermann ved skipsbyggingen -11 tømmermenn
- 1 sersjant -18 matroser o.l.
- 1 bøssesmed og
- 1 arkelimestermat.

Omkostningene ved anlegget var den 29.1.1750 beregnet til ialt 337 811 riksdaler og 35 skilling. Til å begynne med ble det bevilget 30 402 rdl. 18 5/7 sk. årlig over en syvårs-periode.

Arbeidet fordelte seg som følger:

1. Bygging av husene, såvel på verftet som i "boligstrøket"
2. Anlegg av festningsverkene
3. Bygging av den flåtestyrke som skulle basere seg på Fredriksvern

Arbeidet såvel på de mange bygninger som på befest-, ningene gikk raskt unna, og i 1758 var praktisk talt alle planlagte bygninger og festningsanlegg ferdige;

dette gjaldt også reparasjoner, nybygg og nyanlegg på Stavern fort. Grunnet pengemangel ble dog ingen fartøyer satt i arbeide med én gang; ikke før i 1761 ble det første fartøy satt på stabelen (Jfr. FARTØYS- FORTEGNElsen).

I 1772 forberedte Danmark og Norge seg på krig mot Sverige og store personellstyrker (ca. 270 mann) og fartøyer ble sendt til Fr.vern fra Danmark. Personellet returnerte 1774, men flere av fartøyene ble igjen. Grunnet disse tiltakene innskrenket nybyggingen seg i hovedsak til et nytt kornmagasin (1774) og et nytt kruttårn (1779).

I 1788 kom det til væpnet konflikt med Sverige, og store tropestyrker ble igjen samlet i Fr.vern. Et nytt sykehus sto ferdig året i forveien klart til å ta imot syke og sårede. Utgiftene til krigen førte til nye innsparingstiltak, og en av følgene ble en ny plan for verftet fastsatt 10. mai 1793* Flere embeter ble slått sammen, funksjonærer ble avskjediget o.s.v. Planen tok til å gjelde 1. november 1793.

Etter slaget mot Storbritannia på Kjøbenhavns red i 1801 ble det foretatt en demobilisering på Fr.vern. Under fredsperioden frem til 1807 ble det utført forsterkningsarbeider ved festningen og bygget en ny stenbarakke.

Etter britenes ran av den dansk-norske flåte i 1807 satte man på ny igang med ekstraordinære sikringstiltak, og ved verftet ble garnisonen økt til felt- messig styrke (ca. 1200 mann). Matmangel, sykdom og nød satte imidlertid sitt preg på livet i Fredriksverri frem til krigen mot Sverige 1813-14. Et stort nytt sykehus ble ferdig i denne perioden. Ellers begrenset byggingen seg til et vakthus og en reperbane som sto

ferdig i 1812.

I 1814 lå Fr.vern utenfor hovedbegivenhetenes rekkevidde, men en mengde fartøyer ble utrustet og satt på vannet i stort tempo. Verftssjefen, Fabricius, ble medlem av riksforsamlingen på Eidsvold, og A. Valeur førte kommandoen. Etter konvensjonen på Moss ble det i statsråd den 5. september besluttet å legge opp marinens fartøyer med enkelte unntak. Garnisonen i Fr.vern ble minsket til sin vanlige fredsstyrke.

Fr.vern forble hovedstasjon for den norske flåten, men forholdene var ikke tilfredsstillende etter de erfaringer man hadde gjort i krigsårene 1807-14. I 1815 ble Horten av ingeniørbrigaden utsett som ny hovedbase, fastsatt ved kgl.res. 21.11.1818.

Det ble derfor ikke ofret stort på Fredriksverns utvikling i de nærmeste årene, tiltross for at stedet hadde status som hovedstasjon til omkring 1850. Marineetablissementet og befestningene ble omtrent uforandret og verftets virksomhet innskrenket seg vesentlig til vedlikehold og opplag av mindre fartøyer. Etter fullførelsen av briggen "Fredriksværn" i 1815 ble det bygget 3 nye kanonsjalupper der i 1840.

I 1817 ble det besluttet opprettet et sjømilitært korps og et verftskorps til avløsning og supplering av de tidligere matros- og håndverkskompaniene. Korpsene ble ved midten av århundredet overført til Horten. Til begge korpsene var det knyttet en skole; til verftskorpset også et musikkorps fra 1820.

Sjøkrigsskolen ble i 1864 flyttet til Karljohansvern og dermed var Fr,verns rolle som marineetablissement utspilt, selv om verftet ikke ble nedlagt før i 1896. En materialforvalter/regnskapsfører fortsatte imidlertid å virke frem til 1903.

IVa ADKINISTRASJONSHISTORISK OVERSIKT

Den øverste ledelse og myndighet ved Fredriksvern var tillagt verftssjefen som samtidig innehadde tittelen kommandant. Han stod direkte under Kollegiet i København. Hans ansvarsområde innbefattet således såvel fartøyene som selve festningsverkene og garnisonen, bygningene, materiellet og personellet. De stillingsinstrukser som er kjent er fra 1793-, 1812 og 1815.-For øvrig hadde han å forholde seg til sjøkrigsartikkels- brevene m.m.

Til å holde oppsyn med arbeiderne og det utførte arbeide, fartøyenes utrustning og takkelasje samt vareleveransene var det ansatt (inntil tre) ekvipasje- og takkelmestere. Vedkommende hadde også ansvar for vaktholdet. Det utstrakte og brede ansvarsområde synes i flere henseende å ha medført en rang nest etter selve verftssjefen. Den første kjente instruks for embetet er fra 1818 (med tillegg i 1820-22); senere fulgte nye instruks datert 1835 og 1839. --

Visekommandant-stillingen som ble opprettet som et slags "plaster på såret" for den tidligere kommandant ved Stavern fort, synes aldri å ha vært tillagt noe mer enn en symbolsk myndighet.

Vedkommende som også innehadde tittelen sjef for Citadellet var ut i fra de foreliggende instruks av 1787, 1796 og 1803 underlagt verftssjefen på alle plan med vakthold og varslingsstjeneste som de viktigste oppgaver.

Sjefen for marinekorpset/matroskompaniet var leder for den faste besetning som helt fra starten var nødvendig ved verftet.'Noen instruks er ikke kjent, men vedkommende som innehadde stillingen - i den senere tid muligens kombinert med en annen stilling - var helt til omorganiseringen i 1817 ved-'opprettelsen av Sjømilitære korps underlagt verftssjefen.

auditør-embetet var det knyttet flere ulike funksjoner i tillegg til det rent juridiske (rettergang, skifte- og auksjonsvesen m.v.). Vedkommende var således både mønsterskriver og postmester (til 1793), og utover på 1800-tallet var auditøren titulert som ekvipasje-, kommando- og inventarskriver samt hus- inspektør og veiermester. Forretningsførselsen synes i tråd med dette å ha vært svært omfattende. Inr-'' :s strukser for embetet er utstedt 1816, 1823 og 1829.

Material-, proviant- og magasinforvalterens ansvarsområde fremgår vel nærmest av selve stillingsbetegnelsen. Vedkommende var imidlertid, i likhet med auditøren, også tillagt andre funksjoner, således også zahlmester- og postmester-tjenesten (fra 1793). Et omfattende bokholderi synes dermed også å ha medfulgt dette embetet, som fikk sin første instruks allerede i 1752. En instruks fra 1831, d.v.s. fra tiden etter omorganiseringen i 1793, er også kjent.

Zahlmester-embetet fikk en forholdsvis kort levetid da det ble slått sammen med forannevnte i 1793. Zahl- mesterens hovedoppgave synes helt klart å ha vært det rent pengeregnskapsmessige, selv om han også fungerte som husinspektør og veiermester. Instruks for stillingen ble fastsatt 18.6.1751, og er den eldste kjente instruks for noe embete ved Fredriksvern verft.

Behovet for en lege ved Fr.vern var til stede fra begynnelsen av, og en garnisonskirurg var på plass allerede i august 1750. Vedkommende fikk etter oppbyggingen av et nytt sykehus i 1812 tittelen overlege. Som assistenter fungerte korpsleger som igjen fikk tittelen underlege. Reglement for sykehuset datert 1815 foreligger i sin helhet i arkivet. Likeledes instruks for overlegen fra 1826. Det er for øvrig verdt å merke seg overlegenes forholdsvis lange funksjonstid.

Garnisonsprest-tjenesten ble den første tiden forrettet av sognepresten i Tanum. To år etter at kirken stod ferdig i 1756, forelå også den første kirkeanordning, Denne omhandler imidlertid først og fremst kirke- og ..e vergens plikter og oppgaver. En ny kirkeanordning ble utstedt i 1764. Først i 1772 får verftet en egen garnisonsprest. I 1793 blir presten medlem av den da nyopprettede fattigkommisjonen sammen med kirkevergen m.fl. Kommisjonen utarbeider instruks for en fattig- fogd. I 1801 inngår presten likeledes i skolekommisjonen. Noen særskilt instruks for garnisonsprest- embetet er ikke påvist.

En klokker som også skulle fungere som skoleholder inngikk i den ovennevnte kirkeanordning av 1758/1764.

annetserer som skulle fungere som organist tilkom i 1790. En skoleplan "til Efterlevelse for Skole-Lær- eren" ble fremlagt av presten og bifalt av de øvrige medlemmer av skolekommisjonen i 1801. En klokkerskole ble drevet til 1877, mens en militær drengeskole med bl.a. klokkeren og organisten som lærere var i drift fra 1818 til 1846.

En skipsbyggmester ble sendt til Fr.vern fra Danmark ved verftets opprettelse. Vedkommende som det ikke har vært mulig å frembringe noen stillings-instruks for, må imidlertid også i stor grad ha vært engasjert i husbygging generelt. Likeledes, fremgår det av instruks for skipsbyggingsinspektøren av 1815 at vedkommende ikke bare skulle ha oppsyn med flåten, men også "dertil hørende bygningers og bolværkers Forfatning og Vedligeholdelse" . Ny instruks kom i 1841.

En tøyemester-stilling ble opprettet ved verftet i 1765. I 1816 foreligger instruks for en sjøartilleri- løytnant som tøyhusregnskapsfører. Fra samme tid er det oppgitt at både en artilleri- og tøyhusløytnant og en tøyhusassistent opererte ved verftet. Disse - virket frem' til"overflyttingen til Horten omkr. 1850.

ADMINISTRASJONSHISTORIE : De enkelte embeter

A. Kommandanten (=verftssjefen)

Noen instruks for den først ansatte verftssjefen har ikke latt seg oppspore. Derimot foreligger det i arkivet en instruks for kommandanten på festningen Stavern fra 1742, og da verftssjefen tillike bar tittelen kommandant synes det relevant å sitere følgende (§ 13):

"Hvert årtal blir en av proviantforvalteren forfattet og av kommandanten attestert ekstrakt over festningens hele beholdning med en liste på garnisonens styrke og festningsbetjente som sedvanligst innsendes: Så har og kommandanten nøye å påse, at vores allernådigste befalinger, vore kollegiers breve og den kammanderende generals anordninger med alle under festningen vedkommende dokumenter, brevskaper, karter og avrisninger vel forvares og derover et ordentlig register holdes, så det de siden til hans etterkommer riktig kan bli overlevert. I det øvrige bør han om alt, hva kan være til vores tjenestes befordring og herudi ey uttrykkelig skulle være nevnt, med vores en chef kammanderende general flittig korrespondere og hans nærmere resolusjon innhente samt seg således skikke og forholde, som det en ærekjær, tapper kommandant og edsvoren tro tjener egner og vel anstår og han for Gud og os akter å forsvare.

Skrevet på slottet Hirschholm den 22. juli 1742."

Ti år senere (1752) forelå Frederik V's sjøkrigs- artikkelsbrev med anordninger for den høyeststående "Chef Commanderende i en Flaade eller Eskadre" til den laveststående "der tiene i Vores Flaade, og i Vores Krigs Skibe." Sjøkrigsartikkelsbrevet var nok det som også dannet grunnlaget for de Frederiksvern- ansatte embetsmenns "paaliggende Pligter", belønning og straff, både frem til 1814 og senere. (I tråd med denne teorien finner vi bl.a. i instruks for kommandanten på kystfestningen Frederiksholm ved Kristiansand fra 1756 henvisninger til sjøkrigsartikkelsbrevet av 1752.) (Generalstabens krigsarkiv, nr. 399, pk. 56)

En fullstendig instruks for verftssjefen på Fr.vern ble utstedt den 299 november 1793, etter at det samme år var bestemt at flere embeter skulle slås sammen som ledd i sparetiltakene etter krigen mot Sverige 1788. (Se MARINEDEPARTEMENTETS arkiv 1819-85, pk. 340) Instruksen, ble Jioé .forandret ved ny instruks i 1812.

Ved kgl. ordre av 6.12.1809 ble det bestemt at det skulle ansettes en nestkommanderende i Fredriksvern, "hvorved denne brave Krigsmand, der stedse har udført sine Pligter til Vor særdeles Tilfredshed, kan efter Vort Ønske vedblive at bestyre sin forbemeldte Post." Kontreadmiral Fisker fikk derfor ordre av Fredrik av Hessen til å beordre kaptein Nissen som nestkommanderende. Men allerede ved kgl. ordre av 2.6.1810 ble det av hensyn til Fabricius's helbred bestemt at det skulle ansettes en egen verftssjef i krig og Fabricius fortsatte alene som kommandant. Kaptein Nissen ble sjef for verftet. Viktigere saker skulle dog passere kommandanten. (Jfr. PERSONELL-FORTEGNELSEN).

I overensstemmelse med denne ordning ble det den 21. mars 1812 fastsatt en ny instruks for kommandanten i Fredriksvern. (Jfr. GENERALSTABENS KRIGSARKIV, IX, 7) Kommandanten stod direkte under Kollegiet i København Han var ansvarlig for at den reglementerte styrke av tjenestedyktig mannskap fantes, og hadde det overordnede tilsyn med og ansvar for festningsverkenes og fartøyenes krigsberedskap, vedlikeholdet av bygningene og beholdningene. Besetningen besto i fred av 2 ge- vorbne kompanier. Når krig var i vente skulle kommandanten henvende seg til den Kommanderende General i Norge for å få en garnison på 750 mann, foruten et hjelpekorps utenom festningen, Kommandanten skulle selv besørge vervingen av de matroser som trengtes. Artilleristene ble tatt blant disse. Kanonene lå i allminnelighet i hus, men kommandanten var berettiget til å legge dem i rappertene når han fant det nødvendig.

Han hadde helt frie hender med hensyn til utførelsen av de arbeider som var blitt approbert. Kommandanten, auditøren og zahlmesteren hadde hver sin nøkkel til verftets kasse. Alle 3 måtte være til stede ved større inn- og utbetalinger. Kommandanten var jurisdiksjons-sjef og skulle opprettholde disiplinen, men heller vinne de underordnedes "Hengivenhed end tiltvinge sig deres Frygt." Han hadde dessuten oppsynet med skifte- og fattigvesenet. Under krig skulle det ansettes en nestkommanderende som på eget ansvar hadde med verftet og de indre forhold. Han korresponderte dog ikke direkte med Kollegiet og andre myndigheter, men gjennom kommandanten.

"Instrux til underdanig Efterlevelse for den Høist- kommanderende over Friderichsværn" i 21 punkter fra 1815 er en gjentakelse av instruksen utstedt i 1812. med..noen formelle endringer. Om kommandantens "Hoved Pligter" i instruksens av 1815 heter det:

"I Fredstid: med Agtpaagivenhed og en fin Conduite at afværge alle Insolencer som maatte intenderes mod Fæstningen og Fæstnings-Værkerne.

I Krigstid: at forsvare Fæstningen og Værftet efter Plan med Rolighed og Standhaftighed til det yderste.

til alle Tider: at sørge for at den reglementerede Styrke haves complet af godt tjenestedygtig Mandskab- at vedligeholde Flotillen med alt dens Tilbehør complet i saadan Stand at den stedse kan gjøre den ud- fordrende og tilbørlige Tieneste - at equipere den, naar befales, med den sindige Hurtighed - at holde Udløbet rent til den behørlige Dybde for Fartøiernes Udløb - at vedligeholde Castellet og Batterierne i behørlig og tilstrekkelig Forsvars-Stand, at vedligeholde alle Værftets Bygninger, Bolværker, Indret- ninger m:v. i forsvarlig og hensigtsmessig Stand - at conservere alle, saavel forarbeidede som ufor- arbeidede, Materialier - at forsikre sig herom og om den virkelige Beholdnings Tilstedeværelse, saavel af Materialier som Penge - at holde over Orden og Rigtig- hed i Contoirernes Bøger og Regnskabsvæsen - at bestyre alt Arbeidet med den sande Driftighed og Oeco-

nomie - at haandheve Lov og Ret -

Han dels staar umiddelbar under Marine Departementet, forsaavidt Værftet og dets Bedrift vedkommer. Hvad derimod hans Function som Commandant over Fæstningen angaar, staar han under vedkommende General Commando.

Dette er den Høistkommanderendes Hoved Pligter, og til disses Udøvelse vil Krigs Articlerne, Traktaterne, de ergangne Anordninger og denne Instruxes videre Indhold en generel vise ham vei."

Instruksene av 1812 og 1815 avviker som ovenfor nevnt 'lite fra den tidligst kjente instruksen av 1793> med unntak av et par paragrafer og det faktum at Marine- departementet var etablert som efa overordnet instans etter 1814.

Da "Søecadetinstituttet" ble opprettet i 1817 ble kommandanten også sjef for dette. Oppgaven var i første rekke å organisere og innarbeide den teoretiske og praktiske virksomheten på en slik måte at forutsetningene for den nye undervisningsanstalten ble oppfylt. Fra 1832 fikk imidlertid skolen sin egen sjef.

Utover mot midten av 1800-tallet med en gradvis overflytting av virksomheten til den nye hovedstasjonen på Horten endret også verftssjefens embetsplikter seg sterkt. Fra å være en militær befalingsmann fikk etter hvert hans gjøremål og ansvarsområde mer og mer preg av det som påhviler en sivil embetsmann. En av følgene ble at verftssjefene gikk inn i kommunalt styre og stell. Dette gjelder i særlig grad den siste kommandant og verftssjef, nemlig Finn F. W. Wedel-Jarlsberg. Fra 1894 ble imidlertid verftssjefen tillike sjømilitær distriktssjef innen sitt område.

Verftssjefen fikk allerede i 1751 sin egen bolig. Det var enénetasjes hovedbygning med en stor stue, to tilhørende kabinetter, en parolstue, et kontor, en dagligstue, et sengekammer samt en liten sal og noen kammers på kvisten. Til bygningen hørte to sidefløyer med plass til hester og skyssmateriell. Her var det også kjøkken og rom for tjenerne. Kjøkkenhage og lysthus ble anlagt i 1770-årene.

B. Ekvipasjemesteren/Takkelmesteren

Equipagemester. En Mand, der har Opsigt med Arbejderne paa et Værft og iøvrigt holder Orden der. Equipere. Takkle og udruste et Krigsskib.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839, s.103)

Takkelage. Skibets Master, Stanger og Ræer, med der- tilhørende Tougværk (Reisning og Gods).

L ø b e n d e Takkelage (løbende Gods). De til Skibets Takkelage hørende Touge eller Ender, der fare igjennem Blokke, Kouse el.desl. og som jevnlig hales i, og derved forandrer Stilling.

S t a a e n d e Takkelage. (staaende Gods). De til Skibets Takkelage hørende Touge, der staae faste og kun sjelden hales eller stivnes ved Blokke, Jomfruer, Kouse el. desl.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839, s.421)

Takkelloft♦ Et Loft, almindelig over Takkelagehuset, hvor Takkelagen kappes, klædes og tildannes som den skal paalægges.

Takkelmester. En Mand, der besørger Skibes Takkelage kappet, tildannet og paalagt. Flaadens Takkelmester er en Søofficeer; han er Medlem af Constructions- Commissionen og Chef for Matroscorpset.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839, s.435)

Den kombinerte ekvipasje- og takkelmesterstillingen ved Fr.vern værft var utvilsomt en nøkkel-stilling som raget svært høyt, og flere officerer som innehadde stillingen ble da også senere i sin karriere verftssjef og kommandant. (Jfr. J.F. Zimmer, A.Valeur Den først ansatte ekvipasje- og takkelmester O. Stephansen fungerede dessuten også som kommandant i

en overgangsperiode fra 1750-51. Noen instruks fra den første tiden er ikke kjent.

"Instrux for Eqvipagemesterne ved Fredriksværns Wærft" av 8. april 1835 er derimot bevart i sin helhet. Det er verdt å merke seg at det på denne tiden (fra ca. 1820) alternerte 2 offiserer i stillingen, senere 3. (Jfr. PERSONELL-FORTEGNELSEN). Likeledes at egne ekvipasjemester- og takkelmesterembeter ble opprettet på Karljohansvern i 1840-årene, hvilket ikke må forveksles med den kombinerte ekvipasje- og takkelmester- stillingen ved Fr.vern.

Fra instruks av 1835 siteres følgende i utdrag:

"§ 27. Den første Eqvipagemesters Pligt er: at paase at den ene' af Eqvipagemesterne til enhver Tid er tilstede i Fredriksværn; at anden og tredie Eqvipagemestere, som saadanne, iagttage det dem befalede; at Ider haves vedbørligt Tilsyn med Inspectionen ved Værftets Port; at enhver skriftlig eller muntlig Arbeidsordre indføres i Arbeidsordres-Protokollen, ligesom at naar et Arbeide er ferdig, det da anmeerkes i den; at den aarlige Huusbesigtigelse foretages saa betimelig om Foraaret, som Aarstiden nogenlunde tillader; at indføre eller lade indføre i en Protokol alt som befales sendt til Horten, anmærke ved hver Artikel især naar beordret afsendt, samt naar og hvormed afsendt; at attestere og levere Værftschefen de første dage i hver Maaned den af Marine-Departementet for hver Maaned befalede Exiract af Spaanehougens Beholdning; at indlevere til Værftschefen, af ham forinden behørig attesterede, de aarlige Arbeids-Rapporter for det forløbne Aar fra alle Mestere, Brabænken, Takkelloftet?og Maleren; at Ordren datert 16 •de Mai 1831 til Brabænks- og Takkellofts- Regnskabsførerne, Equipagemesterne, Equipagecontoiret, Opsynsmanden ved Fredriksværns militaire Sygehuus, og Artilleri- og Tøihuus- Regnskabsførerne, i henseende Behovseddelen for det kommende Aar, ligesom den ogsaa i saa henseende be- ordrede Opgave i Forraads-Protokollen bliver til den befalede Tid effectueret; at Daglønnere, Sjouere, Leie-Heste og deslige bliver rigtig betalte, til hvilket han requirerer de fornødne Penge, hvorfor han i det minste en Gang hver Maaned aflægger Regnskab...

I en dertil bestemt Protokol besørger han indført, vedføiet Leverandørens Navn og Leveranse-Terminen, enhver til Værftet liciteret eller contraføret Leveranse, samt skriftlig melder Værftschefen naar den til den bestemte Leveranse-Tid ikke er præsteret.

§ 29. Den anden og tredie Equipagemester har at fordele Mandskabet til Arbeide;..... . ligesaa have de ogsaa i Frimaaneden ugentlig skiftevis at iagttage og besørge det Fornødne til Tjenestens Fremme, hvori- blandt Tilsyn med det da muligt forefaldne Arbeide og Arbeidere, Værftet, og de derved liggende, oplagte og paa Land satte Fartøier, alle Bygninger, Nattevægttere med mere, hvoriblandt at overvære og besigtige indtræffende Leverancer eller Afleveringer, og Opmaaling eller Veining af Magasins Beholdninger;....

§ 37. Denne Instrux tages til følge istedenfor Instruxerne udstedte den 21de December 1818 og 11te Marts 1834.
Fredriksværns Værft den 8de April 1835".

Hva gjelder instruksen av 1818 henvises til ORDREBØKER

I, Nr. 18 (s.189-195) med tillegg i 1820, 1821 og 1822 (s. 568-571).

"Instrux for Equipagemesterne" foreligger på ny 12. april 1839 (Jfr. ORDREBØKER II, Nr. 7, s. 17-24.). Herfra siteres kun enkelte avsnitt da den i liten grad avviker fra instruksen av 1835»

§ 2. Ligesom 1ste Equipagemester sorterer umiddelbar under Værftschefen, saaledes er han de 2de yngre Equipagemesteres nærmeste foresatte, til hvem de altsaa i almindelighed have at forholde sig

§ 3. Ved alle Besigtelses- Taxations- Skjønns- eller andre Forretninger præsiderer en af Equipagemesterne Enhver saadan beskreven Forretning overleveres Værftschefen personlig

I øvrigt indtages her til fornøden Efterretning . for- samtlige Equipagemestere følgende Bestemmelser.

§ 9. I Anledning af Leverancer

§ 10. I Anledning af andre Besigtelser

§ 11. Om Inspection

§ 12. Om Desarmering

§ 13. Om Sjouere og Daglønnere

§ 14. Naar i Værftschefens Fraværelse, Ildsvaade op- kommer i Fredriksværns Omegn, afgives Øiebliklig den Hjelp af Mandskab og Brandredskaber, som Fredriksværns Sikkerhed og Omstændighederne kan fordre og tillade.

§ 15. Uden Værftschefens Tilladelse tilstedes ingen Uvedkommende Adgang til Værftet, hvorfra dog undtages Norske og Svenske der ønske at bese sig.

§ 16..... Denne Instrux tages tilfølgelse isteden for Instruxen af 8de April 1835.

Fredriksværns Wærft den 12te April 1839."

I tillegg til disse instruksene foreligger også "Instrux for den som Bestyrer og Regnskabsfører ved Takkelloftet ansatte Baadsinand" datert 9. Juli 1829. Innledningsvis fremgår det at vedkommende, som var underlagt en inspeksjonsoffiser, hadde plikt til å føre regnskap over fartøyenes inventar samt de til takkelloftet henhørende materialer og arbeidsredskaper. § 3 i instruksen lyder:

"Han bestyrer alle Takkellofts Arbeider, Forfærdig- elsen af Takkellage o.s.v. og er ansvarlig for, at arbeidet udføres forsvarligt, og i Overensstemmelse med de for Arbeidere fastsatte Reglementer og Inspec- tions Officerens Anvisning."

§ 8 fastsetter nærmere i detalj de protokoller han var pliktig til å føre: a) en kladdejournal for inntekt og forbruk og varegods, b) en journal for inntekt og utgift av varegods. Hovedregnskapet eller ekstrakten utføres bak i denne prot., c) en journal for takkelloft- ets faste og løse inventar, d) en journal for alle fartøyenes inventarsorter, e) ekstraktprotokoller av fartøyenes inventar, og f) en kopiprotokoll- for alle rekvisisjoner, og g) en do. for alle besiktigelser.

Ovennevnte instruks synes å være helt identisk med instruks datert 27.6.1827 (Jfr. ORBREBØKER II, Nr. 4).

C» Visekommandanten (= s.iefen for Citadellet)

Stavern fort hadde hatt sin egen kommandant siden 1689 men da dette ble overtatt av sjøetaten i 1751 ved an- leggelsen av verftet, forsvant også dette embetet.

I stedet ble det opprettet en egen stilling som sief for Citadellet, som fortet fra nå av ble kalt. Vedkommende fikk tittelen visekommandant.

Instruks for visekommandanten datert 18. juni 1803 er inntatt i T.K. Olafsens bok "Vi blar i det gamle Fredriksverns arkiv" (Horten 1961). Den innledes slik:

"Til lettelse for visekommandanten er herudi sammen- dratt og samlet de til forskjellige tider utstette ordres betreffende hans alminnelige plikter i sin embedsførsel, forsåvitt samme ikke inneholdes i krigs- artikkelbreve eller andre ved posten værende trykte anordninger."

Ut i fra ovenstående fremgår det at denne instruksen har fått sitt innhold over en lengre tid. Instruksene av 1803 er da også en tilnærmet kopi av instruksene av 1787 og 1796 (Jfr. Ordrebøker II, Nr. 1B) med kun noen få formelle forandringer (13 §§ i 1787 mot 16 i 1803).i

Instruksens 16 paragrafer gjengis her ved-i'-sin helhet

§ 1. Ordet eller parolen som jeg skriftlig unner min hånd tilstiller ham, utgir han hver dag, når vekten er avløst.

§ 2. Festningsporten står åpen til tapto er slått og opplukkes ved reveillen. Dog kan den lukkes tidligere eller åpnes sildigere, når omstendighetene utfordrer det.

§ 3. Tapto og reveille slås der til samme tid som her i Friderichsvern og skal ved tapto alt mannskap være i festningen. Derimot kan om dagen noen av dem, som ikke den dag gjør tjeneste, gis tillatelse å gå iland for å erhverve noe ved arbeide:Dog alt etter omstendighetene og således at det nødvendige mannskap alti has tilstede. Skulle derimot noen absentere seg, meldes det meg.

§ 4. Til å avhente det mannskap som således har om dagen vært permittert iland, sendes fra festningen ett fartøy til kanalen her ved verftet så betimelig, at det kan avgå herfra om sommeren en time etter at arbeidstiden er forbi og om vinteren i det sildigste 1/2 time etter solens nedgang. Fartøyets ankomst meldes i verftets vakt hvor mannskapet innfinner seg forinnen de avgår med fartøyet.

§ 5. Postene og skildtvakterne lar han flittig visi- :> tere, likesom han og påakter at der brukes muligst forsiktighet med ild og lys.

§6. På de kongelige personers fødselsdage samt på alle helligdage heises flagget og vaier fra kl. 8 om morgenen inntil solens nedgang.(I marginen står: Se i reglementet av 15te oktober 1856. § 82.) (En skal legge merke til, at festningen altså ikke behøver å heise noe flagg til daglig. TKO).

§ 7. Med salutter for orlogskip eller flaggmenn forholder han seg etter sjøkrigsartikkelbrevs § 850 og 851, (I marginen står: Salutreglement av 15/10 1856, så det gamle reglementet er blitt stående lenge etter adskillelsen fra Danmark synes der. TKO.). og der gis æresskudd etter krigsartikkelbrevet for landtjenesten ved sjøetaten, dets tittel 48 samt med andre honnørs etter de kgl. krigsartikler. For den franske repu- blikks fartøyer gis samme salut som brukt var ved de franske krigskip da Frankrig var unner momarkisk regjering. For den bataviske republikk og de Nordamerikanske staters krigskip forholdes med salut og resalut likesom med andre stater, hvor ingen spesiell traktat om salutter er inngått. Kjøpmannskip takkes med 1 skudd for 5 og 5 skudd for 7 og 9.

§ 8. Når skip som kunne være mistenkelige for å medbringe noen smitsom syke innkommer her på havnen, da bør de ligge i den såkallte Kirkegårdsbukten ved Tidsleøya og sådant skips ankomst meldes meg straks.

På samme s'ed anvises også krigførende maktens kapere å ankre og disse siste må etter alminnelig kutyme ikke tillates å utgå forinnen 24 timer etter at de koffardi skips avseiling, hvorpå de vil gjøre jakt. Med disse og andre armerte skip forholdes iøvrigt etter den her i protokollen, undertegnede dato, innførte ordre.

§ 9. Han tillater ikke enten egne eller fremmete kjøpmenns skip å ligge med vimpel eller kongeflagg.

§ 10. Alle kommende og avgående skip tilholder han å anmelde seg hos ham straks og iakttar at de som gjør fast i de nedsatte ringer betaler ringpenger etter forordningen av 16de sep. 1759. Over de således kommende og avgående skip tilstilles meg månedlig rapport, men om på samme skulle være personer av de i § 14 omtalte meldes dette straks til meg.

§ 11. Han besørger itide signalert med kuler fra Kikut såvel i alminnelighet som i særdeleshet, når enten landets selv eller andre europeiske makter er i ufreds tilstand. Når orlogsmenn duver an for å løpe inn i havnen, av hva nasjon de enn er og hvor de enn kommer

fra, viser med kulenes antal tallet av skipene og med vimpler forklarer han av hvilken nasjon de er, således Danske skip tilkjennegis ved rød vimpel med hvitt kryss og splitt, franske med hvit vimpel, hollandske ■ ved rød vimpel med hvit spuns ved stokken, svenske med vimpel gul i mitten og blå striper på begge sider. Den italienske republikks skip ved stripet vimpel, hvit i mitten med rødt og blått på siderne, russiske ved vimpel med en blå stripe i mitten og to hvite ditto på siderne samt splitt.

§ 12. Skulle ildebrand kunne sees fra festningen, hva enten det er her på stedet eller i Larvik eller annen steds på landet, da, hva enten det er dag eller natt gi det tilkjenne ved et kanonskudd uten å heise flagget og det meldes meg uoppholdelig, hvor det skjønnes, at brannen er.

§ 13. Kongens egne unnersåtter kan i alminnelighet tillates å bese festningen, når der ellers ikke kan has formodning om mistanke imot dem. Men når fremmete forlanger det, må det først meg meldes.

§ 14. Da alle kommende og avgående skip melder seg hos ham og deres passasjerers pas som han skal forevises og påtegne, så må det meldes meg om der blandt samme er enten egne eller fremmete offiserer og skulle iblandt passasjerne forekomme personer, der synes mistenkelige, da må disse tillike deres pas oversendes meg.

§ 15. Iøvrigt anbefaler han postene hva de har å iaktta og likeså vekten, våker på det nøyeste over at disse såvelsom enhver av det unner hans kommando værende mannskap oppfyller deres plikter, varsler små forseelser med klokskap og forsiktighet og anmelder meg de større, påser at bygninger og innretninger, forsvarsmidler, brannredskaper og alt øvrigt under hans ansvar og oppsyn værende inventar ikke mishandles eller anvendes til annet enn det bestemte bruk.

Iøvrigt bruker han konduite og soldatskap således som han akter å tilsvare. Hva i viktighet skulle forefalle på citadellet melder han meg.

§ 16. Likesom denne instruksjon herved tilstillss ham innført i en innbunden protokoll således har han fremdeles i denne å innføre de ordres der måtte bli gitt til etterlevelse enten for stedse eller for en tid ved visekommandantposten og når sådanne ikke lengere gjelder, kan dette i paginen nedtegnes.

Frååerihosverns kommando kontor den 18de juni -1803.

Fabricius / Brandt

Instruksjonen skulle med all tydelighet vise at visekommandanten var underlagt verftssjefen på alle måter og under alle forhold. Rapporterings- og meldingsplikten blir understreket flere steder, og noen reell avgjørelsesmyndighet hørte - således ikke med til embetet.

D. Sjefer for marinekorpset/matroskompaniet

Foruten faste håndverkere og arbeidere, daglønnere og sjauere samt bønder til transportarbeid, var det nødvendig med en fast besetning i Fredriksvern. Denne skulle ifølge kgl. ordre av 17. november 1750 bestå av:

- 1 løytnant som sjef
- 1 løytnant eller fensrik
- 1 underfyrverker
- 4 konstabler
- 6 underkonstabler
- 1 sersjant
- 2 korporaler
- 1 tambur og
- 50 marinesoldater

Det var opprinnelig meningen at hele denne styrken ;skulle verves, men det ble senere bestemt at marinesoldatene skulle utskrives i sjølegdene med en tjen- .estetid på 6 år.

Det var imidlertid vanskelig å få brukbare folk til soldater. Enda vanskeligere skulle det vise seg å skaffe offiserer til denne tjenesten. Vedkommende måtte nemlig gå ut av hæren, og ved sjøetaten kunne han etter vilkårene for ansettelsen ikke regne med noen forfremmelse.

Den 30. oktober 1751 ble kommandersersjant Jens Lange ansatt som sekondløytnant og midlertidig sjef for marinekorpset.

Først den 30. mars 1753 kunne man etter langvarige forhandlinger utnevne stykkjunker Morten Kiøbing til premierløytnant og fast sjef for korpset etter Jens Lange.

Den lønn man kunne tilby korpsets offiserer var liten, og enkelte av dem levde derfor under meget kummerlige forhold, ikke minst p.g.a. at Fr.vern var et kostbart oppholdssted.

Styrken ble etter hvert økt fra ca. 60 mann til omlag 150-200 mann utover i 1750-årene. Heri inngikk både marinesoldater, artillerister og matroser. I 1760 ble det bestemt at halvparten av styrken skulle avløses hvert tredje år.

Utover i 1760-årene med byggingen av de første fartøyene ble styrken økt noe, for så å bli redusert igjen i midten av 1770-årene.

Etter plan av 13- juni 1776 ble det utskrevne marinekorpset forandret. Man fikk et vervet matroskompani på 100 mann og et kompani av vervede håndverkere (håndverkskompaniet) med ekvipasjemesteren som sjef.

I 1780-årene og i begynnelsen av 1800-tallet varierte personellstyrken ved Fr.vern i takt med de forskjellige ufreds- og krigsårene mot Sverige.

I 1817 ble det ved kgl. res. av 1. september vedtatt en omorganisering av den faste mannskapsstyrken.

Ved opprettelsen av Sjømilitære korps og Verfts- korpset kom matroskompaniet til å inngå i førstnevnte sammen med et artillerikompani. Verftskorpset skulle bestå av et håndverks- og et arbeidskompani og være underlagt verftssjefen, mens Sjømilitære korps skulle kommanderes av en kommandørkaptein og underlegges marinens høystbefalende offiser.

Noen egen instruks for sjefen for marinekorpset/ matroskompaniet har dessverre ikke latt seg oppdrive. Verftssjefen hadde dog overkommandoen fra 1750-1817.

E. Auditøren

Auditeur. En juridisk Embedsmand, der leder alle juridiske Sager i den militaire Retspleie. Ved Søetaten Ex. i den combinerede Ret, Krigsretter og desl.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839, s. 29)

Mynsterskriver. En Embedsmand, der assisterer Indrolleringschefen.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839, s. 292)

Hovedreglene for det militære rettsvesen i eldre tid gjeldende for sjøetaten finner vi i Fredrik V's sjø- krigsartikkelbrev av 8. januar 1752 og krigsartikkel- brevet for sjøetatens landtjeneste 29. juli 1756.

I sjøkrigsartikkelbrevet av 1752 heter det bl.a.:

"§ 968. Den en Chef Commanderende i en Flaade kan anordne Krigs-Retter, og efter Omstændighederne Over- Krigs-Retter, over alle under hans Commando værende, saavel Officierer, som Skibs-Betjenter og Gemeene; Han maae og lade alle i Krigs-Retterne afsagte Domme executere, undtagen de, som angaae Officierers, eller Betjenteres Ære, Liv, Embede, eller evigt Fængsel; Thi over dem, saavel som alle Over-Krigs-Retters Domme^ skal først ved Vores General-Auditeur indhentes Vores allernaadigste Approbation, med mindre den en Chef Commanderende dertil af Os er givet speciel Fuldmagt.

§ 970. Ingen Domme maae executeres, uden de af den en Chef Commanderende ere paategnede; og er det ham til- ladt, dem nogenledes efter Omstændighederne at formilde .

§ 972. Naar nogen Straf efter Dom skal executeres, og Dagen dertil er berammet, da skal det af Chefen paa t| det Skib, hvor Delinquenten er, meldes til den en Chef Commanderende i Flaaden, eller Escadren, og requireres, om det er Æres og Livs Straf, at Bødelen maatte vorde beordret til Execution at møde."

Som det fremgår av ovennevnte paragrafer fungerte den militære øverstkommanderende, det vil i dette tilfelle si verftssjefen/kommandanten, som jurisdik- sjonssjef. (Jfr. "A. Kommandanten (=verftsjefen)").

Han var m.a.o. den som hadde det siste ord når en sak skulle pådømmes og dommen eksekveres. Han hadde dog i visse tilfelle å forholde seg til generalauditøren.

Auditøren derimot hadde til oppgave å forberede sakene samt administrere og lede rettsforhandlingene.

Med sin juridiske utdanning fungerte han også som rådgiver og optrådte som sådan som verftssjefens juridiske konsulent.

Helt fra den første auditor Hans Lunde ble ansatt ved Fr.vern i 1750 var imidlertid også en del andre gjøremål enn det rent juridiske tillagt embetet. Auditørene kom således også til å fungere som:

- mønsterskriver
- postmester (til 1.11.1793)
- ekvipasjeskriver
- kommandoskriver
- inventarskriver
- husinspektør og
- veiermester.

Instruksjon for auditøren m.v. ved Fr.vern utstedt 14.5.1816 (Jfr. ORDREBØKER I, Nr. 17, s. 436-451) og tilsvarende med minimale forandringer utstedt 1823 og 1829 gir en oversikt over de forskjellige funksjoner ved embetet, og fra sistnevnte siteres følgende i utdrag (fortrinnsvis hva angår selve forretningene):

"Som Ekvipage- og Kommando-Skriver.

1. Han skal efter Verftschefens Befaling forfatte, paraphere og, efter at de af Chefen ere underskrivne, expedere alle Breve, Ordres og Rapporter, der vedkomme Verftets Bestyrelse, Fæstningens Commandantskab og den Værftschefen ellers overdragne Commando, saa- som: ved Lodsvæsenet, Overformynderiet, Kirke- og Skolevæsenet, saavel som hvad der vedkommer Søcadet-corpsets Fond.
2. I det ham anbetroede Contoir, som han stedse holder i tilbørlig Orden, har han i Særdeleshed at føre følgende Protokoller:

a, en Journal b, en Copiebog c, en Ordrebog.
 Nota. For Besigtelses-Ordres holdes en aparte Bog. d, en
 Regnskabs-Ordres-Bog..... e, den i Værftschefens
 Instruction § 21 befalede Protocol, hvori bemeldte Instruction og
 alle for enhver Tid gjældende Anordninger, Frederiksværn
 betreffende, skulle indføres f, en Journal over indkommende Breve
 til Bestyrelsen for Søcadetcorpsets Fond, og en Copiebog over de
 fra samme udgaaende Breve. g, en Journal over indkomne Sager
 angaaende Lodsvæsenet, og en Copiebog over de Hdgaaende Breve
 desangaaende.

3. Han paaser nøie at disse Protocoller ere førte til
 Dato saa at han til enhver Tid af dem og af
 de originale indkomne Breve, som han ordnede og efter deres
 Journal No, henlægger og farvarer,....

4. Med hensyn til Affattelsen af Værftets aarlige Behovsdedel og de
 til Departementet aarlig indgivende
 Rapporter, samt andre Indberetninger at de til
 fastsat Tid ere ferdige.

5. Ved Affattelsen af Indtægts- og Udgifts-Ordrene
 til Værftets Regnskabsfører Alle slige Ordres
 skulle være bemærkede med det løbende No, som de have i den
 Protocol (§ 2, d.), hvori de ere indførte; og med hensyn til dem blive
 iøvrigt efterstaaende §er at iagttage.

Som Mynsterskriver.

12. Han fører en Kassebog, Foruden Kassebogen
 har han i Kontoiret at føre følgende Protocoller:

a, en Mynster-Rulle over Mandskabets daglige Møde til
 Arbeidet Mynsterrullen føres () for
 Haandværksstokken, men for Matros-Kompaniet kun saa- ledes, at
 den viser Antallet af de Mødte og disses samt de antagne S, jaueres
 Fordeling til Arbeide.

b, De fornødne Annotations- eller Tegnebøger

1 3 forfatter Beregning over udbetalte
 Pensioner

1 4 forfatter han Beregninger over de udford-
 rende Provisioner

1 5 forfatter han. Beregning over Leve-
 randeurers Tilgodekommande haver han i en særskilt
 Protocol at notere alle saadanne Accorder,
 og i denne Protocol tillige stedse at nedtegne, naar Leverancen er
 præsteret og Betalingen derfor beregnet.

1 6 og forfatter saa Beregning og Ordre til
 Beløbets Udbetaling af Kassen.

1 7 har han i Contoirets Tegnebog nøiagtig at
 notere Ordrens Indhold samt dens Datum og No.,
 at forfatte Beregning over Værftscassens Tilgodehavende

19. I Tegnebogen noter han alle Pengeforstræk-
 ninger, som af Chefen tilstaaes Leverandeuren eller Andre

21 have stadigt Indseende med at disse (Mynst-
er) Ruller føres med største nøiagtighed, og forelægges
Eqvipagemesteren maanedlig til Attestation.

Som Inventarskriver.

22. Han har at føre nøiagtige Inventarie-Bøger
I disse Bøger maa enhver Modtager gives sin særskildte Konto
.....

23. Han skal være tilstede i alle Inventarie-Over-
leverings-Kommissioner, hvor han ligeledes er den
der affatter Forretningen,.....

Som Veier og Maaler

26. Naar Varer leveres til, eller udleveres af Værftets Magasin, har
han at paasee Vægtens eller
Maalets Rigtighed. Hvad der saaledes i hans Nærværelse bliver
maalt eller veiet, har han saa at antegne i en dertil indrettet
Protocol,

Som Huusinspecteur retter han sig efter den for denne Charge
udstedte Instruction af 26de August 1758 og Marine-
Departementets Skrivelse til Værftet af 17de October 1817.

Som Medlem af Kassa-Kommissionen.....

Som Auditeur og militair Justits-Betjent kjender og følger han
Rigets Love og Anordninger, samt Krigs- Artikels-Brevene efter
hvis Bydende og Værftschefehs Befalinger han ogsaa har at rette
sig i sine øvrige Embeders Førelse, især i saadanne Tilfælde,
hvorom nærværende Instruction ikke giver ham fornøden Under
retning."

Den 21.12.1818 ble det bestemt ved "Kongelig Reglement" at den
tidligere "verftsrett" skulle for sivile saker erstattes av
"Frederiksværns Sømilitær-Ret" som ved en korpssjefs/verftssjefs
presidium samtidig skulle fungere som en "permanent
overkrigskommisjon" i militære eller kriminelle saker. En
presisering av dette reglement kom ved kgl.res. 17.10.1839. I
mellomtiden ble den militære skiftejurisdiksjon og auksjonsrett av-
skaffet ved lov av 8. august 1#24. Disse sakene hadde til da blitt
behandlet av generalauditøren sammen med auditørene ellers.

Hva selve mønsterskriver-funksjonen angår finner vi flere detaljerte bestemmelser i 1843. (Jfr. ORDREBØKER II, Nr. 7, s.30-36). Bestemmelsene angir helt konkret både hvilke og hvordan de enkelte protokoller og kontoer skulle føres ved mønsterkontoret. Uttrykt i datidens språk: "Med Hensyn til Rigtighedsholdelse' ved Mynstercontoiret bliver indtil videre følgende Regler at iagttage:

1. Ved bemeldte Rigtighedsholdelse bruges følgende Protocoller:
 - a) Cassecontoprotocollen,.....
 - b) Memorialen,
 - c) Hovedbogen,.....
 - d) Copiebogen;
4. Følgende Contoer føres indtil videre af Mynstercontoiret :
 1. Gagen
 2. Munderingsvæsenet
 3. Kost til de faste Mandskaber
 4. Søcadetinstittet
 5. Pensjoner for Personer, som have Hæderstægnet af 2den April 1801
 6. Søkaart og Instrumentsamlingen
 7. Togter med Krigsfartøierne, for hvert Togt især
 8. Nye Bygninger
 9. Vedligeholdelse af Bygninger og Indretninger
 10. Nye Krigsfartøier
 11. Krigsfartøiers Vedligeholdelse
 12. Forraadshusenes Forsyning
 13. Marinens Bibliothek
 14. Sygehusudgifter
 15. Forskjellige Udgifter
 16. Udgifter som refunderes
 17. Udgifter som utenfor Fredriksværns Wærfts Behov- seddel vedkommende øvrige Etablissementer, hvert især."

Et auditor-embete (fra 1851) og et mønster(skriver)- kontor ble senere opprettet på Karljohansvern, Horten, ved overflyttingen dit. I Fredriksvern ansattes samtidig en konstituert auditor, som tillike skulle fungere som medlem av kommisjonen for Sjøkadettkorpsets Fond, og som politimester i Fredriksvern og Stavern, og som dessuten var forpliktet til å forrette som lærer i rettslære ved Sjøkadettinstittet. De i 1818 og 1839 vedtatte bestemmelser ble da satt ut av kraft.

F. Material-, proviant- og magasinforvalteren

Materialier. Takkelage, Blokke, Jomfruer, Kouse, Nagler, Brandgods, Tjære, Talg, Kjønrøg o.s.v.

Disse Ting benævnes med eet Ord Materialier. Materialregnskab. Regnskabet over Indtægt, Udgift og Forbrug af Materialier.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839»s. 280)

Proviantsforvalter. En Civilbetjent i et Krigsskib, der fører Regnskab over Provianten og uddeler den til Mandskabet.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839,s. 319)

Magasins-Forvalter. Regnskabsføreren over et Magasin. (C.L.L.

Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839,s. 274)

Den 20. februar 1750 ble f.d. krigsrettsprotokollist Ole Sandfuohs utnevnt til material-, proviant- og inventar- og tøyemester ved Fr.vern. Han var således blant de første som tiltrådte ved verftet. Året etter stod det første provianthuset ferdig med plass til "fete og flytende varer" samt kornvarer. I 1752 kom hovedmagasinet opp bestående av et takkelasjehus, materialmagasin og et tøyhus. Et nytt stort proviant- magasin ble oppført i 1773. På 1700-tallet ble det også oppført diverse materialboder og tømmerkur.

"Instruction for Material-Proviant og Tøyhuus Skriveren ved Friderichswærn" datert 22. februar 1752 med tillegg av 16 mai s.å. foreligger i sin helhet i arkivet, både i original og i avskrift. For de forskjellige tjeneste-funksjonene skal følgende bemerkes hva angår selve forretningsførselen m.v.:

"Material-Skriver Tjenesten vedkommende

1. Han imodtager alle de Materialier som til Inventar- ium eller Forbrugelse ved Værvet af Leverandører leveres, ligeledes imodtager han alt det som udi Værftets Værkstæder forfærdiges, og udi sit aller underdanigste Regnskab beregner sig alle Ting til Indtægt efter de Ordres som Chefen hannem derom til- lægger; Til hvilken Ende han haver at holde en Indtægts-Bog, hvorudi han først indfører all .Beholdningen fra næst forbigangne Aar, af alle Sorter, det være sig Materialier, Proviant, Ammunition etc., dernæst indfører han sin hele Indtægt efter Ordrenes Data, hvorefter formeres hver Qvartals Extract, som derudi ligeledes indføres. Efter Chefens Ordres udleverer han ligeledes alle Ting til vedkommende, og ved Udgiften forsyner sig med behørig Qvitteringer og Attester ifølge Ordrenes lydende, hvorfor han og haver at holde en Udgifts-Bog for hans hele Udgift, hvorudi Qvartaliter forfatter en Qvartals Extract, og ved Aarets Udgang en Ballance over Indtægt, Udgift og Beholdning. Af disse 2de Bøger transporterer han de enhver Ting paa sin Conto i Hovedbogen, saaledes at enhver Sort kan ved Aarets Udgang vise Indtægt, Udgift og Beholdning ret at være opsummeret og balanceret.

Efter disse Bøger formerer han sit Regnskab med sin General Baliance, som tilligemed Ordrene og andre beviser efter Aarets Udgang indsendes til det Kongl.: Rente Kammer for at revideres.

3. Med Leverandørene haver han at holde Contra Bog, og derudi at anføre naar det er besigtiget....

5. Alle de Qvitteringer som han utstæder til Leverandører for hvad de haver leveret, haver han at ind- levere i Mynster Contoirtet for der at vedhæftes deres Regninger og Assignationer, og følge med samme til Zahl Cassen, og derfra med Zahl Casserens Regnskab til Rente- Kammeret.

6. Med Skibbygmesteren og de øvrige haandverkere ved Værftet holder han Contrabog over alle de Materialier, som de daglig til et eller andet anbefalet Arbeide udtager

a) Til Skibbygmesteren udleverer han

b) Til Formanden ved Smedien udleverer han.....

c) Til Drejerne udleveres.....

d) Med Bødkerne og Bildthuggerne forholdes ligesom med Drejerne.

- e) Naar Seglmagerne haver Ordre at forfærdige noget, udleverer Material Skrивereren.....
- f) Med Baadsmanden ved Bradbænken og Takkelloftet haver Material Skrивereren at forholde sig ligesom med Seglmageren.
- g) Naar et eller andet Muur- Mahler- eller Glass- mesterarbeide skal foretages skal Material-Skrивererenudlevere.....

7 eller efter Omstændighederne at holde Contra Bog med Mesterne og andre vedkommende over alle Udlaanings Materialier, som dem til Brug ved Arbeidet fra Material Boden udleveres.

9 og bliver Indtægtens og Udgiftens Vægt indført udi en dertil af Material-Skrивereren holdende Journal, hvorudi saavel som paa Indtægts og Udgifts Documenterne Equipagemesteren tilligemed Veiermester- en attesterer,

Proviant-Skriver Tjenesten vedkommende

Hvorudi haver han at forholde sig ligesom udi Material Skrивer Tjenesten efter §§ 1,2,3,4~ og 5. Han haver dernæst ved hver Quartals Omløb at indgive til Chefen en Extract over Beholdningen af alle Proviant Sorterne, hvad enhver Sort andrager udi Portioner, og hvor lang Tid Mandskabet deraf kan bispises

Tøyhuus-Skriver Tjenesten vedkommende

Ved Tøyhuus Skrивer Tjenesten haver han at holde sig efterrettelig hvad som ved Material Skrивer Tjenesten er foreskrevet, forsåvidt det vedkommer Indtægt og Udgift."

(Det skal bemerkes vedr. det sistnevnte at en egen tøyimesterstilling ble opprettet for marinen ved Fr.vern i 1765 (Jfr. Marinens artilleri), og at tøyhuuskriver-funksjonen dermed etter all sannsynlighet falt bort.)

Ovennevnte utdrag av instruksen fra 1752 understreker at embetet først og fremst var tillagt en forvalter- og regnskapsfører-funksjon. Selve pengeregnskapet ble tilført embetet ved sammenslåingen med zahlmester- embetet i 1793 ved den nye planen for verftet.

Etter omorganiseringen foreligger det i arkivet en ny og omfattende instruks for embetet datert 25.4.1831 (Jfr. ORDREBØKER I, Nr. 22). Da denne instruksen i motsetning til den forrige også har med bestemmelser om zahlmester- og postmester-funksjonen, og således på flere punkter avviker fra instruksen av 1752, så siteres følgende i utdrag:

"Instruction for den constituerede Material- og Proviant-Forvalter, samt Zahl- og Postmester ved Fredrichsværns Værft.

Material- og Proviant-Forvalter-Tjenesten vedkommende

§ 1. Ifølge Værftschefens skriftlige Ordres modtager han alt det, som af Leverandeurer leveres til Værftet, samt alt hvad der paa Værftets Værksteder forfærdiges, med Undtagelse af hvad der leveres eller forfærdiges til Tøyhuset Ligeledes udleverer han, ifølge Værftschefens skriftlige Ordres, alle Tin^ til vedkommende og derfor forsyner sig med behørig Qwitteringer og Attestationer, efter Ordres lydende.

..... Som en Følge af Forestaaende haver han at holde:

- a) en Journal, hvori han indfører al Indtægt og Udgift efter Ordres Dato og Nummer, og
- b) en Hoved Regnskabsbog, hvorudi først bliver at anføre Beholdningen fra nyss forbigangne Aar af en- ' hver Sort paa sin særskildte Konto, og dernæst at overføre fra Journalen, al Indtægt og Udgift.

Ved hvert Aars Udgang opsummerer og ballancerer han hver enkelt Konto i Hoved-Regnskabsbogen og tilfører samme sin General-Ballance, hvorefter Regnskabet, til- ligemed Journalen og dertil hørende Bilage, bliver at indsende til Revisions-Departementet, senest inden Udgangen af Marts Maaned i det næst paafølgende Aar.

§ 2. For alt hvad han efter Indtægtsordre modtager til Magazinet, haver han strax at udfærdige, og til Mynster- Equipage- og Inventairecontoiret, at ind- levere () Qwitteringer, for at det Fornødne

derefter kan vorde foranstaltet. Ligeledes haver han, for hvad der efter Udgiftsordre udleveres af Magazinet , at fordre Modtagernes Qwittering hvilken Forvalteren lader anvise til Debitation paa det Sted, hvor Rigtighed for Godset skal aflægges, hvilket Ordren maa udvise.

§ 3. Ligesom han staaer til Ansvar for enhver i Regnskab' havende Artikkel, saaledes er han ogsaa ansvarlig for sammes Tilsyn og Conservation;

§ 7. Ligesom han er forpligtet til, til enhver Tid, paa Værftschefens Forlangende, under Ansvar at meddele denne Beholdningen af hvilken som helst Artikkel, saaledes haver han altid i de første Dage af enhver Maaned at afgive Extract in Duplo, den ene til Marine Departementet, den anden til Værftschefen, over Beholdningen af alle Proviant Sorter ved sidst forløbne Maanedes Udgang, hvilken Extract tillige maa indeholde al Indtægt og Udgift af enhver Proviant ført i Løbet af Maaneden. Ligeledes haver han hvert Aar, inden August Maanedes Udgang, at tilføre i Værftschefens Forraads Protocol, Beholdningen af de deri anførte Artikler.

§ 8. Ingen Forandring maa, uden Værftschefens Tilladelse, finde Sted i de for enhver Artikkel bestemte Opbevaringssteder.

§ 9. Enskjøndt ingen Udgift i Almindelighed maa finde Sted, uden dertil erholdt skriftlig Ordre, saaledes som ommeldt i § 1, saa kunne dog de Materialier som daglig forbruges til Arbeidet, udleveres paa Kontrabog af Magazinet til de forskjellige Værksteders Forstandere, efter forangaaende Requisition fra Vedkommende, paategnet af Værftschefen, De Kontrabøger som hertil benyttes, skulle af Værftschefen være auctoriserede

Zahlmester-Tjenesten vedkommende

§ 11. Han fører Værftets Penge Regnskab og er Medlem af dets Kommission, der, foruden ham, bestaaer af Værftschefen og Auditeuren, hvilke samtlige have hver sin særskildte Nøgle til Pengecassen. I denne Kasse undlægges uopholdelig alle til Værftet indkomne Pengesummer. Ligesom alle betydelige Udgifter deraf udbetales i samtlige Kassa-Kommissarers Overværelse, og skal der i Kassen alltid være bevarede en Journal, . som udviser hvormeget hver Gang i samme er undlagt eller deraf udtaget. Til at bestride smaa løbende Udgifter kan der af Kassen anbetroes ham en Sum, hvis Størrelse bestemmes af Værftschefen efter Omstændighederne

§ 12. Han modtager eller udbetaler ingen Pengesum uden efter skriftlig Ordre, som han af Værftschefen modtager, og maa enhver Udgift tillige legitimeres med behørig Quitting fra vedkommende.

§ 13. I de første Dage af enhver Maaned indleverer han til Værftschefen, for videre at blive befordret til Marine-Departementet, en ballanceret Extract over Indtægt og Udgift i den sidst forløbne Maaned, som forsynes med Værftschefens og Auditeurens Attestation om Rigtigheden af den anførte og af dem eftertalte Beholdning.

§ 14. Han indfordrer, modtager og udtæller alle Sø-cadetcorpsets Fond vedrørende Pengesummer efter de Bestemmelser som af Fondets Bestyrelse hvoraf han selv er Medlem, derom vorde tagne.

§ 15. For de modtagne og udbetalte Pengesummer, saavel for Værftets som for Søcadetcorpsets Fonds vedkommende, afslutter han til hvert Aars 31 ste December forenligt Regnskab, som inden ultimo Marts i det paa- følgende Aar bliver at indsende til Revisions Departementet.

Postmester-T, i ene sten vedkommende

§ 16. Han modtager og besørger befordret alle de Breve, være sig Banco, der først paa Laurvigs Post- conroir skulle forsegles med vedkommende Autoritets Segl eller ei - hvilke sendes ham ledsagede med Værftschefens Attest om at alene angaae offentlig Tjeneste, samt derhos alle Værftschefens Breve. Ligeledes lader han paa Laurvigs Postcontoir afhente alle til Værftet og Værftschefen samt Værftets Embedsmænd og Officianter i offentlig Tjeneste vedkommende Breve, hvilke han besørger distribuerede til vedkommende.

For øvrigt haver han i enhver af de ovennævnte Be- stillinger at rette sig efter Krigsartiklene, og de Befalinger der tillægges ham af Værftschefen, som hans nærmeste Foresatte, ligesom han er forpligtet til at finde sig i de Forandringer i nærværende Instruction, hvilke maatte eraktes tjenlige.

Christiania d. 25. April 1831"

Instruksen ovenfor gjentas 17*7.1839 (Jfr. DIVERSE PROTOKOLLER; Nr. 1, Instruksprot. 1839-89) med tre ubetydelige tilføjelser i september samme år.

Benevnelsen zahlmester ble omkring 1850 erstattet med tittelen kasserer og senere regnskapsfører. (Jfr. G. Zahlmesteren). For øvrig er det verdt å merke seg at material-, proviant- og magasinforvalter- stillingen er det embetet som får bestå lengst ved Fredriksvern, faktisk helt til 1903 (Jfr. PERSONELL-FORTEGNElsen).

G. Zahlmesteren

Zahlkasserer. Tidligere Benævnelse paa den Embedsmand, der forestod Zahlkassen (i den første Tid efter 1677 kaldet Zahlmester).

(Dansk Ordbog VIII, Kbh. 1905, s. 468)

Den 24. desember 1750 ble sersjant Poul Nissen antatt som Zahlmester, inventarskriver, husinspektør samt inspektør for mål og vekt. For Zahlmester-funksjonen skulle han nyte 130 riksdaler årlig. Som veier og måler skulle han av leverandørene oppebære det som forordningen bestemte, og som husinspektør det som for husbeboerne var bestemt. Instruks for stillingen foreligger i arkivet (Jfr. ORDREBØKER I, Nr. 1), og er datert 18. juni 1751. Den består av 8 poster:

1. Skal han imod sin Quitering annamme og oppebære paa den Norske Zahl Cassa, saa mange Penge og saa store Capital som Chefen hver gang maatte finde fornøden at anvise, for at være ved Haanden og i Bered- skab til de daglige forefaldende og i tilfælde fornødne Udgifter ved Friderichswærn.
2. Naar saadan ham anvist Capital bestaaer i Banco Sedler, besørger han dem eller saa mange deraf om- vexlede imod Courant Mynt paa de nærmeste Oppebørsels Casser som Chefen maatte finde fornøden at foranstalte .
3. Disse Penge haver han igien at udbetale efter Chefr: ens paa ham stiledede Assignationer, imod vedkommende Quitering og de beviser som bør følge disse Assignationer, saasom Material Skriverens Quitering for det af ham imodtagne og deslige.
4. For de Penge som han saaledes udi en store Summa haver annammet eller ved Anvisninger hævet av Zahl Cassen, for igien tid efter anden at udbetale, skal han imidlertid Debiteres udi Munster Contoiret og altsaa skal saadan hæftelse tegnes paa Assignationen til nærmere Regnskabs avleggelse.
5. Slike som er frie for at stille Caution skal Capi- talen som ham efter Anvisning oppebærer af den Norske Zahl Cassa, undlegges udi den paa Værvet dertil ind- rettede Cassa, som er med 2de Laase, hvortil Chefen beholder den ene Nøgel i sin Værge og ham den andre.

6. Af denne Cassa udtages saa mange Penge hver gang som Chefen ordinerer og Udgifterne erfordrer, hvorimod Zahlmesteren igjen undlegger i Cassen sit Interims Bevis, for de af Cassen udtagne Penge.

7. Hver Gang den af Zahl Cassen annammet Capital er udbetalt, aflegger han rigtig Regnskab for sin oppebørsel, hvilket Regnskab skal være forsynet med Beviser, som bestaaer udi Chefens paa ham udstædte Assignationer med vedkommende derpaa tegnede Quiteringer og andre tilhørende Bilager som i 3die Post ommeldte. Og naar han Producerer dette Regnskab samt Chefens af ham indfrie Assignationer, faar han sine i Cassen indlagte Interims Beviser tilbage, hvorefter Regnskabet i Munster Contoiret indleveres til Revision og Chefens Approbation.

8. Naar Udgifterne eller Chefens Assignationer, ikke beløber sig til den netto Summa, som han paa Casser-eren i Norge ere anvist og i Cassen ere underlagt, bliver Beholdningen eller Overskuddet igjen beordret Cassereren til Indtægt, eller og kortet i .Zahl- mesterens Gage, hvilken Indtægts Ordre eller Gage Beregning bliver fæstet vedsendte Regnskab og følger til Cassereren som Bilage ved Casserens Regnskab til Rente Cammeret.

Friderichswærns Equipage Contoir den 18de Juny Anno
1751.- ^ Herbst
(sign.)

Når det gjelder de midler zahlmesteren var satt til å forvalte, kan det nevnes at det under Fredrik V's senere regjeringsår ofte var meget vanskelig å få penger - .spe/si<. under og etter troppe samlingen i Holstein 1756-62. Det var til sine tider endog vanskelig for kommandørkaptein Zimmer å skaffe penger til å betale folkenes lønninger.

I 1770-årene ble det begått flere underslag, hvilket til dels blir begrunnet med det lave lønnsnivået.

I 1774 ble således zahlmester Poul Nissen arrestert for "undersleb". Men p.g.a. hans "Alder, Legems , -A"" Skrøbelighet og aftagende Sinds Kræfter" vilde man for hans "æres uforkrænkelser" fra først av forsøke å ordne saken i minnelighet. Da dette ikke lot seg gjøre, ble han suspendert. Nissen døde imidlertid 1. mai 1775 for dom falt.

Etter Poul Nissen var det kun ansatt tre zahlmestere da embetet, som nevnt under omtalen av material-, proviant- og magasinforvalteren ble slått sammen med dette fra 1.11.1793 (Jfr. kgl.res. av 10.5.1793).

Om selve sammenslåingen heter det bl.a. (Jfr. ORDREBØKER I, Nr. 9) at forvalteren fra nevnte dato "er paalagt at forestaae og bestyre Zahlmester Tienesten og Postvæsenet" samt "at paase Cassa beholdningen". Likeledes at "de til disses forvalter Kiersgaard meere paalagte Forretninger henhørende Protocoller, bøger, Documenter og Papirer etc: maae observeres."

Overleveringsforretningen skulle dessuten skje under observasjon av tøyimester Lassen og auditør Tersling.

Benevnelsene zahlmester/zahlkasse ble imidlertid stående til omkring midten av 1800-tallet da de ble avløst av betegnelsene kasserer/regnskapsfører.

H.
H.2.Korpslegen/Underl.

1.Garnisonslegen/Overlegen og

Fr.vern verft fikk sin første garnisonskirurg allerede ved starten i 1750. I 1785 foreslår kommandant Grodt- schilling å oppføre et sykehus. Dette stod ferdig to år senere og hadde plass til 90 pasienter. Sykehuset tilhørte imidlertid landetaten og var underlagt regi- mentskirurgen som bodde i Larvik og som hadde en felt- skjærsvenn boende på sykehuset. Denne ordningen varte til 1812 da man ved opprettelsen av et nytt "kombinert¹ sykehus for hæren og marinen fikk en overlege og en assistentlege/underlege tilknyttet de to sykehusene.

Det nye "Combinerede sykehus", som i sin tid var det største i landet, hadde tre avdelinger; en for garnisonen, en for Fr.vern og en for flotiljens syke. Mest benyttet var sykehuset i overlege Sandbergs tid i slutten av 1830- og begynnelsen av 1840-årene. Ved marinens overflytting til Horten tapte det i betydning som sykehus og ble brukt dels som skole, dels som forsamlingshus og festivitetslokale. Det strøk med ved den store brannen i Fr.vern 5. august 1883.

"Reglement for det militaire Sygehuus i Friderichsværn' datert 30. desember 1815 foreligger i sin helhet i arkivet (Jfr. SYKEHUSVESEN, Nr. 1E samt ORDREBØKER I, Nr. 17, s. 391-411). Reglementet som er utstedt av Det Syvende Departement for Marinen, består av ialt 18 paragrafer samt som tillegg et spesielt spisereglement. Fra reglementet siteres følgende i utdrag:

"For at spare de Bekostninger og undgaae den Vidtløft- ighed som forskjellige Sygehuus-Indretninger paa et Sted medføre, skal for Framtiden Frederichsværns Sygehuus være fælles for begge de militaire Etater og under Commandantens Direction organiseres paa følgende Maade.

§ 1. Den specielle Administration overdrages til en Commission, bestaaende af en Officeer af hver Etat, den af Søe-Etaten bliver Værftets Equipagemester, og

af Sygehuusets Overlæge. Denne Commission bør- samles i det ringeste en gang ugentlig og eller saa ofte nød' vendig gøres og Beslutninger tages efter fleste Stemmer. Dersom alle 3 Stemmer ere ulige, gjælder den ældste Officerens, indtil Commandantens Decision er indhentet. Alle Protokoller, Lister og Regnskaber gennemsees og attesteres.....Alle Requisitioner paa Penge, Proviand eller andre Fornød- enheder til Sygehuuset udstasdes af Commissionen og ere ikke gyldige, med mindre de ere undertegnede af 2de af dens Medlemmer Over alle Forhandlinger i Commissionen holdes en Protokol, som føres af Opsynsmanden ved Sygehuuset, men underskrives i hvert Møde af Commissionen.

§ 2. Ligesom Sygehuusets Overlæge har Utelukkende den Læge-Videnskabelige Bestyrelse, saaledes paaligger det fortrinligen de 2de militaire Medlemmer at have Tilsyn med Politie og Oeconomie i Sygehuuset,

§ 4. Sygehuuset skal kun have en Overlæge, nemlig den herved nu ansatte Divisions Kirurg Benche, som have at tilsee de Syge af begge Etater. Til Hjælp erholder han en Underkirurg af Søe-Etaten og en Kompagnie Kirurg af Land-Etaten.....lader enhver Syge Kost indføre i den dertil indrettede Spiseseddel Schema No 1 Hvad Extraforpleining han maatte finde absolut nødvendig udstæder han en skriftlig Requisition paa Schema No 2 Disse Recepter følger med" som Bilag ved det Regnskab, efter medfølgende Schema No 5, over Forbruget af Medicamenter, hvilket Regnskab quartalitær sendes Stabschirurgen.

§ 5. Underlægene have nøiagtig at følge Overlægens Befaling i alt hvad der vedkommer de Syges Behandling og Medicamenters Tilberedning..... Overbevises nogen Læge om at have solgt eller giemt Medicamenter til nogen, som ikke er berettiget til frie Medicamenter, mister han sit Embede.

§ 6. Ved Sygehuuset ansættes en Opsynsmand Han holder en Protokoll for Land og en Ditto for Søe- Etaten. Løbe- Nummerne af den første litereres L og i den andre S, over Indkommende, Udgaende og Døde, hvori anføres Løbenummer, Navn, Charge, Korps eller Districts, Lægds eller Kompani Nummer, Indkomst, Ud- gangs eller Døds Dato.. Opsynsmanden holder nøiagtig Protokol over alt Inventarium

§ 7. Da Antallet af Syge ikke kan formodes at være betydeligt i Fredstider, saa kan Opsynsmanden tillige være Spisemester

§ 9. Ved Sygehuuset ansættes af Commândantskabet en eller flere Opvartere, som det efter Commissionens Indstilling findes nødvendigt. Disse skal gjøre alt fornødent Arbeide i Sygehuuset som at hugge og bære Brænde, bære Mad og Vand, assistere Opvartnings- Koner med at løfte Syge af og i Seng, gaae Ærende til Apotheket eller bringe Medicamenter fra Sygehuuset til de Syge i Quartererne.....

§ 10. Af Commissionen antages saa mange Opvartnings Koner som ansees fornøden for at kunne passe de Syge.
 Disse Koner maae nøie opfylde alt hvad Commissionen, Lægen og Opsynsmanden paalægger dem i henseende til de Syges Pleie og til Orden og Reenlig- hed i Sygehuuset
 § 11. I Krigstider staaer dette Sygehuus som alle Feldthospitaler aaben for alle Klasser af militaire.
 I Fredstider er det derimod kun bestemt for Under- Officerer og Mandskaber af Garnisonen og Værftets Equipage i Friderichswærn, samt de Kongelige Krigs- skibes Besætninger
 § 12..... Over alt Inventarium, som Opsynsmanden modtager, holder han en Protocol.....
 indgiver han til Værftet behørig attestert Regnskab ledsaget af bemeldte Quittinger, over alt Inventarium der viser Indtægt, Udgift og Beholdningen. § 15. Hver Maaned indleveres til Værftets Chef en navnlig Liste over de Syge af begge Etater efter Schema Mo" "4". Paa denne Liste 'maae tillige anføres de , syge Mandskaber, Koner og Børn som have erholdt frie Medicamenter i deres Quarterer. En lignende Liste sendes maanedlig til Stabs-Chirurgen,.....
 § 17..... . afgøres de specielle Regnskaber over Penge-Udgivterne ved Sygehuuset ved de maanedlige Liquidations Beregninger, Sjøgehuusets Generalregnskab bliver separate Artikler i Værftets aarlige Magasin og Kasse-Regnskaber

Christiania 30te December 1815

Fasting / Døderlein (sign.)

(sign.)

Ved kgl. res. av 10. april 1826 ble følgende besluttet

1. At en læge under benævnelse av sjøetatens overlæge ansættes i den avdøde divisjonskirurgs sted.
3. At sjøetatens overlæge skal ha stadig ophold ved hovedetablisementet (For tiden Fredriksværn), hvor han har det specielle tilsyn som læge ved det derværende kombinerte sykehus, samt overtilsyn med etablisementets og flaatens medicinalvæsen i det hele, hvortil hører varetagelse av instrumenter og øvrige rekvisita, alt efter den ham av Marine-departementet nærmere meddelende instruks."

Instruksen det her siktes til gjenfinnes i arkivet (Jfr. ORDREBØKER I, Nr. 21) og er utstedt av Marime- departementet 25.9.1826.

"Instruction for Overlægen ved Sjø-Etaten" har 10 punkter, hvorfra siteres i utdrag:

"Foruden de Pligter der efter Loven og Sagens Natur paaligge ham i Almindelighed som Læge, har han i sær- deleshed at iagttage følgende:

1. Han tager Boepæl ved Marinens Hoved-Etablissement (for Tiden Fredrichsværn).
2. Han haver Overtilsyn med Marinens Etablissementers og Flaadens Medicinalvæsen,
3. Det paaligger ham uden Betalning, selv og ved Assi- stance af de underordnede Læger, i Sygdoms Tilfælde at tilsee og drage Omsorg for Søe-Etatens Underofiicerer og Mandskab med deres Koner og Børn,
4. Som Overlæge haver han under sit Opsyn og Ansvar alle til Søetaten henhørende medicinskchirurgiske Instrumenter
5. Han paaser at Instrumenterne m:v: stedse holdes i den tilbørlige Stand,.....
6. Naar nogen Udrustning forefaller, udleverer han til vedkommende Chirurg, mod Quittering, de efter Togtets Beskaffenhed fornødne Instrumenter og medicinsk
Chirurgiske Requisitta, For øvrig gennem-
seer og paategner han Skibschirurgens Requisitioner
om saadanne, som i Magazine ere bevarede
8. Naar et Orlogsfartøi efter endt Togt oplægges, modtager han igjen de i § 4 omhandlede Instrumenter og Requisiteer saavel som de overblevne Medicamenter
og Skibschirurgens Journal, efterseer samme og meddeler
Skibschirurgen Quittering for det Afleverede,.....
9. Som Overlæge ved det i Fredrichsværn etablerede militaire Sygehuus for Søe og Land-Etaten, følges Reglementet for bemeldte Sygehuus, datert 30. December 1815.
10. I øvrigt haver han at'.rette sig efter Krigs- ' artikkelsbrevet for Landtjenesten ved Søe-Etaten, for- saavidt sammes Bestemmelser kan være anvendelige.

Christiania d 25. Septbr. 1826."

Av frykt for kolera-epidemiens ankomst ble en sunnhets' kommisjon opprettet i 1831 med bl.a. overlegen som med' lem utnevnt av verftet. Kommisjonen trådte også sammen i 1834 og 1849, men koleraen nådde Stavern først i 1853. Fr.vern ble imidlertid helt forskånet for epidemien, hvilket tilskrives de bedre hygiensiske forhold.

I 1864 gikk den siste overlegen av ved Fr.vern for å bosette seg på Horten, men en underlege fortsatte å virke frem til verftets nedleggelse.

I. Garnisonspresten

Fr.vern verft fikk sin første garnisonsprest i 1751. Det var sognepresten i Tanum som tillike ble utnevnt til å forrette tjenesten ved siden av sogneprest- embetet. Året etter ble tegninger til oppførelse av en kirke oversendt admiralitets-kollegiet. Byggearbeidene ble påbegynt i 1753, og på Frederik V's fødselsdag den 31. mars 1756 ble kirken innviet.

Den 11. mars 1758 forelå "Kirkeanordning for Fr.vern kirke". Den er gjengitt i T.K. Olafsens 3-bindsværk "Vi blar i det gamle Fredriksverns arkiv", bind 2, s. 195-208. Anordningen behandler i liten grad selve presteembetet og dets forretningsførsel. Derimot gir den et godt innblikk i gjøremålene til flere av de andre kirkelige betjenter, deriblant kirkevergen, og fattigvesenets og skolevesenets sterke tilknytning til kirken på denne tiden kommer også klart frem. Fra anordningen siteres følgende i utdrag (i første rekke hva angår kirkevergens og prestens forhold):

"1. Det combinerte admiralitets og generalcommiss- ariats collegium bør være Friderichsverns garnisons- kirke og dens fattiges forsvarer skal sjefen av Friderichsverns verft under bemeldte collegiums oppsyn og overdireksjon ha overoppsyn over den beskikkede verge og hans administrasjon med kirkens og de fattiges inntekster, såvel de der henhørende inntekter og utgifter og han må den publike saks tarv og beste på alle mulige måter fremme og alle tap og ulemper av alle krefter hindre og for©- _; bygge.

2. Der skal for kirkens og dens fattiges kapitaler være en verge. Han skal troligen og med nidkjærhet forestå kirkens og dens fattiges innkommende kapitaler, alle inntekter og utgifter og under sjefens direksjon og approbasjon alle ting således administrere, som det egner og anstår den, der verger for umyndige og en publik gudelig sak, og som han det for Gud og mennesker vil være bekjent og her såvelsom hisset vil stå til ansvar for. Til verge utnevner sjefen en av

verftets betjenter, som skal være forbunden etter utnevnelsen dette vergemål å anta og udi 3 år å forestå og på det turen ikke skal gå for hastig om og bli de få betjenter til for store byrder, kan feltskjærere og skipsbyggmester med dem alternere, når de dertil er skikket.

10. Med stoleseternes bortfestelse skal forholdes . etter det tidligere hermed proponerte og approberte reglement såvel som i henseende til innsettning som den årlige leie..

11. Med begravelser bortsettning forholdes likeledes etter det herom approberte reglement og med det der skal svares med fornyelse, bisettelse, graves åpning eller hva grunnen er fastsatt til, forholdes etter forordningen av 7de november 1682, såvidt som med verftet etter ometendighetene er applicable og ellers av sjefen determineres

13. Gravedler utstedes av kirkevergen,..... .

14. Kirkevergen skal med garnisonspresten åpne blokken og over de deri fundne penge forfatte en designasjon, som av garnisonspresten attesteres,..... . Men de fattige, til.hvilken utdeling skjer, skal av garnisonspresten være rekommenderte og av sjefen på kollegiets vegne approberte

16. Utdelingen av de fattiges penge skal skje til de fattige tvende ganger om året

17. Når penge deponeres udi verftets kiste eller derfra uttaes til kirkevergen, da skriver han udi depo- situmsboken sitt navn,

18. Kirkevergen forfatter sitt regnskap over kirkens, skolens og de fattige midler hver for seg, dog udi et dokument, bilagt med sine behørig bilag om inntekt, utgift og hans beholdning, om hvilken, når den i verftets pengeskiste er bestående, ham fra sjefen en attest meddeles til etterretning for revisionen.

19. Til revisor utnevner sjefen den av verftets betjente, som han har utsett til å være kirkeverge nest etter og skal han være det i 3 år og da en annen utnevnes

22. Fra revisor leveres regnskapet og den derover forfattede ekstrakt til sjefen, som samme refereres collegium, hvorav collegium beholder ekstrakten og sender regnskapet tilbake tillike med deres approbation, som da forblir i sjefens gjemmer inntil et arkiv ved Friderichsvern blir anlagt, hvor det med de øvrige dokumenter registreres."

Den 10. mai 1764 blir det utstedt en ny anordning angående administrasjonen av Fr.vern kirke, skole og de fattiges midler. T.K. Olafsen hevder i denne forbindelse at den før omtalte kirkeanordning etter dette kun har vært midlertidig til prøve og først nå i 1764 funnet å være god nok til å approberes for godt

I 1772 ble Johan Henrich Resch utnevnt til garnisons- prest med egen prestebolig i Fr.vern. Resch var den første garnisonsprest som ikke tillike var sogneprest i Tanum. Ansettelsen av en egen garnisonsprest synes imidlertid ikke å ha gått helt knirkefritt i forhold til prestene ansatt i de tilgrensende prestegjeldene. En dispuutt førte til utferdigelsen av "Reser. ang. Bestemmelse for Garnisons-Præstens Rettighed i Friderichsværn" datert 19. juni 1776. Herfra siteres:

"I Fald noget af det til Friderichsværn henhørende Mandskab skulde blive commanderet uden for Garnisonens Menighed, maae og skal saadant Mandskab, i Henseende til Trolovelse, Brudevielse, Børnedaab og andre Ministerielle Forretninger, høre til det Sogn, hvor de opholde sig; men de skal derimod betale Høitids- Offer til Garnisons-Præsten ved Friderichsværn."

Den 27. desember 1792 utstedte admiralitets-kollegiet en befaling til Fr.vern verft om at det måtte sørge for å forbedre sitt fattigvesen. Hittil var det sjø- kvæsthuskassen og kirken som hadde dekket disse utgiftene. Nå ble det imidlertid befalt å nedsette en "Kommisjon til Fattigvæsenets Forbedring i Frederichs- værn" med garnisonsprest Johan Crøger og kirkeverge Tersling samt verftssjef Zimmer som medlemmer. Fattigkommisjonen konstituertes den 27. desember 1793.

Samme år, nærmere bestemt den 13- april, forelå "Instruks for den til Fattigfogd ved Friderichsværn antagne afskediget Matros under Værfets 2det Compagnie No 102 og nu Pensionist Jacob Olsen." Instruksen, som er gjengitt i T.K. Olafsens 3-bindsværk "Vi blar i det gamle Fredriksverns arkiv", bind 3, s. 415-417, og "Sjømilitære korps 1750-1950", har følgende ordlyd:

"1. Ommeldte Jacob Olsen skal heretter ha tjeneste som fattigfogd her på stedet, som han inntreer i førstkommende 1ste mai. Han skal stedse vise seg årvåken, flittig og redelig. Hans første og fornemste plikt skal være å holde stedet rydderlig og dets innvånere befridde fra allslags betlen, såvel av bekjente som

især fremmete og ubekjente. Da de første eller med andre ord stedets egne fattige etter nu gjørende innretning ikke alene forsørges med nødtørftig underholdning, så at ingen skal lide mangel på det nødvendige, men endog etter omstendighetene skal bli betatt årsak til lediggang. De fremmete må ifølge de eksisterende kongelige forordninger ikke la seg finne uti betleri, etterdi enhver by, hver bygd og ethvert sted er forbundet til å underholde sine fattige. Til den ende skal han tidlig og silde samt stedse passe på, at ingen omgår for å betle medmindre det skulle være sådanne, som av en eller annen betydelig årsak såsom ildebrann, forlis eller deslike med tillatelse av øvrigheten derfor må være berettiget å motta .det, som en og annen av medlidenhet vil gi dem, i hvilke fall fattigfogden dog, førenn han tilsteder ham samme, først skal bringe de således antreffende til en av fattigvesenets inspektører, som forestår den gementlige bestyrelse til nærmere undersøkelse og eksaminasjon, passets forevisning, påtegning eller avvisning og personens videre medfart etter omstendighetene .

2. Antreffer fogden betlere innen verftets grenser, skal han hva fremmede angår ufortrødent avvise og skaffe dem fra stedet. Men skulle de derimot med grunn kunne ansees mistenkelige, såsom unge og friske og arbeidsføre, skal han anbringe dem til forvaring i verftets hovedvakt inntil videre, hvor sådannes mottagelse er foranstaltet. Det samme forhold brukes og med stedets egne, som måtte la seg friste i betleri, og når en eller flere således er oppbrakt for utillatelig omløping og betleri, hvorudi ingen etter de kongl. allernådigste anordninger vil Være fattigfogden hinderlig, men snarere i fornødent fall assisterlig, lar han det straks anmelde for verftets sjef likesom og samme ufortøvet meldes den i første paragraf omtalte inspektør for fattigvesenet til nærmere foranstaltning. Iøvrigt må han ingen engasjere med hug eller slag under tiltale og undgivelse etter omstendighetene, medmindre nødvendighet må utfordre, at han skal verge seg selv. Han kan i tilfelle av motvillighet og nødverge under oppbringelsen etter anmeldelsen motta fornøden assistanse. Til tegn og bevis for, at han er fattigfogd, er han forsynt med et skilt med Hans Majestet Kongens siffer, hvilket han stedse sålenge han er i tjeneste skal bære foran på brystet, enten hengende i et bånd eller påsydd klærne.

3. Sålenge han vel og forsvarlig forvalter denne hans tjeneste, skal han derfor bli betalt i årlig lønn tolv riksdaler fra tjenestens begynnelse, enten månedlig, <.:kvartaliter eller hiv årevis, som utredes av de fattigvesenet tilhørende penge. Men skulle han befinnes forsømmelig, bøter han fra 24 ski til 1 rdl. som kortes i hans lønn etter forseelsens beskaffenhet.

Dessuten tillates han hver høytidsaften, nemlig påske, pinse og jul å omgå der på stedet i distingverte folks hus for å oppebære hva disse utvungen og av fri vilje vil gi ham.

Commissionen til Fattig-Væsenets Forbedring i Fr.vern den 13de april 1793*

Zimmer Fabricius Tersling Falch Crøger
(sign.) (sign.) (sign.) (sign.) (sign.)

Det neste og mest betydningsfulle skritt til fattigvesenets forbedring i det militære etablissement var utstedelsen av det kongelige reskript av 5- septem*- ber 1794 som befalte strandstedet Stavern innlemmet i Fredriksverns menighet. Dette skritt styrket såvel kirkens som skolens kasse, da de sivile innbyggerne i Stavern betalte for alle kirkelige handlinger. Av disse inntektene gikk imidlertid intet til Staverns fattigvesen. Reskriptet trådte i kraft i 1799.

Først i 1846 kom Fr.vern inn under den allminnelige fattiglovgivningen. Det ble dessuten bestemt at kommisjonen skulle suppleres med to valgte medlemmer. Helt til 1881 hadde Fr.vern sitt særskilte fattigvesen da det ble slått saipmen med Staverns fattigvesen til en fattigkommune. Garnisonspresten/sognepresten var under tiden medlem av begge kommisjonene.
(Presten var fra 1801 også medlem av skolekommisjonen.)

Hva kirken angår i forrige århundre, så ble det, ved kgl. res. av 19. desember 1800, forbudt å bisette lik innendørs. Dermed opphørte også kirken som gravsted. I 1807 anholdt dessuten verftssjefen om et nytt reglement for kirkegården. Selve kirken gjennomgikk en omfattende reparasjon og interiørforandring i 1851-L 52. I 1859 finner den siste begravelse sted på Fr. vern kirkegård, og i 1865 blir I/,K. Hesselberg ansatt som den siste som ser ut til å bære tittelen garnisonsprest.

J. Klokkeren/Skoleholderen og Annenlæreren/Organisten

Allerede i 1752 fikk Fr.vern sin egen skole da Ludvig Bøgh den 31. oktober ble beskikket som degn, klokker og skoleholder. Den før omtalte Kirkeanordning 1758 (Jfr. "Garnisonspresten") inneholder også bestemmelser om dennes plikter og oppgaver:

"28. Degn og skoleholder udi Friderichsvern forretter tillike gravertjenesten for nærværende tid og skal foruten hva der påligger ham etter loven for forordningen som graver la ringe klokkerne, når gudstjenesten skal holdes, når der skal ringes eller tjenes til helligaftener før og på de tre store høytider og når der skal ringes for lik. Han skal enten selv eller ved en annen la ombære de fattiges tavle under prekenen. Han skal besørge gravene gravd, når de bestilles og stå til ansvar for de dertil beegnete materialer vel aktende, at ingen krav ved uaktsomhet eller skjodesløshet spoles og forderves, for hvilken tjenesten såvelsom å holde ornamenterne rene han årlig godtgjøres 16 rdl., foruten de dusører for å oppkaste gravene og å bruke klærne ved likferd, som av vedkommende betales og for disse av kongens folk udi den derover forfattede designasjon er regulert for en graver.

Som degn skal han ombære den første tavle for kirken, la holde kirken ren og holde behørig riktighet over de døde, brudefolk etc. Ved årets utgang under sin hånd forfatter han en designasjon etter de innkomne gravsedler, hvormange lik der er begravd i fri jord, hvormange for betaling, hvor mange gange likklærne har vært utleide og om en eller flere klær har vært brukt for lik, som han deretter leverer kirkevergen, så skal han og stå til ansvar for kirkens løse og faste inventarium.

Som skoleholder skal han likesom skoleholderne ved Nyeboder etter seddel fra garnisonspresten, som har inspeksjon med skolen anta 25 a 30 likesom der er rum til, av underoffiserenes og de gemenes barn ved hånd- verksstederne, sjøfolkene og marinerne til undervisning udi lesning og kristendom uten noen betaling og likeledes drenge og oppløpere udi kongens tjeneste, som skal undervises udi lesning og kristendom samt til konfirmasjon: Dog formenes ingen å gi skoleholderen en liten kjennelse, om de vil eller har evne dertil, men han må intet fordre eller påstå, da foruten ham for degnen og skoleholderembedet er tillagt årlig lønn, fritt hus og brenneved til skolen, foruten hva accidentier han ved en eller annen forret

ning av vedkommende oppebærer, som for endel av kongens folk udi ovenmeldte designasjon om trolov- elser etc. for degnen finnes regulert."

Som også nevnt under omtalen av garnisonspresten ble kirkeanordningen av 1758, med de ovennevnte utdrag, endelig fastsatt ved kgl. anordning av 10. mai 1764. Samme år ble Lyder Berg ansatt som ny klokke og lærer ved "klokkerskolen".

I 1790 ble det ansatt en annenlærer ved klokkerskolen. Han skulle også være organist i kirken. Ansatt ble Hans Peter Leth. Hans lønn skulle være 420 riksdaler samt fri bolig i barakke nr. 5, hvor han også skulle ha sitt skoleværelse.

Ved Kollegiets ordre av 19.6.1801 ble det bestemt at kommandanten, presten og auditøren sammen skulle danne en skolekommisjon. De skulle påse at skolen dannet "blide, retskafne og for Deres Bestemmelse oplyste Mennesker." Den 7.8. s.å. ble det fastsatt en ny plan for de to skolene i Fr.vern, hvorfra siteres i utdrag (Jfr. "Fredriksvern og Stavern. Utg. av Fredriksverns kommune. Fredriksvern 1926, s. 280-283):

"Til Friderichsværns Skole-Commission - Overleverede Præsten Herlofsen Medcommissarier til nærmere Bedømmelse den af ham fulgte Plan til Skolernes Forbedring i Friderichsværn. Efter at samme, nøje overvejet havde vundet Bifald, forenede den heele Commission sig om at bestemme til Efterlevelse for Skole-Læreren, saavel i den første Skole, hvor Indenads Læshing finder Stæd, som den anden eller saa kaldede Klokke-Skole følgende Instrux.

§ 5. I enhver af Skolene maae ikke antages et større Andtal end 25-30 Børn, der alle efter Præstens Til- ladelse nyde frie Undervisning i samme. Under-officerers, Matrosers og Soldaters Børn bør ifølge Skolenes Fundats fortrinligst være berettiget til denne frie Skole-Undervisning.

§ 6. I den Skole hvor Indenadslæsning finder Sted skulle Læreren see nøje paa at Børnene faae en rigtig Udtale og blive øvede godt i at stave saavel de Ord som findes i deres Læsebøger som de man kunne nævne for dem, samt færdig og forstaaelig at kunne læse efter Afdelingstegnene saavel i Bøgerne som det der skrives paa Tavlen for dem. I denne Skole skulle Børnene lære at kiende paa Tavlen og efterskrive Skilletegnene, Tall og Bogstaver - samt være blevne giorte opmærksomme paa Indholdet af hvad de læse.

§ 7. I den saakaldet Klokkerskole læres Religion, Regning og Skrivning samt bibringes Børnene mange- haand n^yttige Kundskaber, der kunne bidrage til et lykkeligt Liv. Her gøres det til en Hovedsag at vække Opmærksomhed og Eftertanke hos Børnene stedse at lade Dem forklare hvad De læse - opgive Indholdet af samme, samt udvikle Dyder og Laster hos de Personer, som kunne forekomme i de Fortællinger de have oplæst - ofte bør de øves i Indenadslæsning for at komme til større og større Færdighed deri, og af og til lære saavel at synge Psalmer som andre gode moralske Bange.

— Hvilke Lande der hører til Daneriget samt hvorledes Fædrelandet inddeles i bør de ikke være ukyndige i. Denne Skoles Drengbørn blive især de der bør paatage sig Legems Øvelser under Læreren Opsyn.

§ 11. I enhver av Skolerne inddeles Diciplene i tvende Klasser. De opstige fra Underste i Øverste og udgaar fra 1ste, 2den eller Klokkerskolen ved Examens Tid efter Skole Commissionens Bedømmelse.

§ 12. Enhver Skole skal have sin egen Protokol, hvori indføres Forældrenes Navne og Børnenes, hvor gamle disse sidste ere, hvad Tid de indkomme paa Skolen samt Hoved Karakterer for deres Lærvillighed, Fliid og Opførsel ved hver Examen. Disse Protocoller eftersees og undertegnes ved enhver Examen af Skole Commissionen. En mindre Bog bør enhver Skolelærer have forat optegne de daglige Karakterer eftersom Dixzipelen haver gjort sig fortient til.

§ 15. Skolelærerne skulle ved hver Maanedes Slutning indberette Præsten hvilke Børn der i samme Tid have forsømt Skolerne

§ 16. Tvende Gange om Aaret skal holdes Examination i Skolerne i Overværelse av Skole Commissionen

§ 17. Bøgerne som bruges i Skolerne bestemmes af Skole Commissionen

§ 21. Da Lovene have sadt Præstene paa ethvert Stæd til Skolernes nærmeste Opsynsmænd, saa blive ifølge heraf Skolelærerne forpligtede til i Et og Alt at andmælde for Stædets Præst det der til Skolernes Fremme og Tarv kunne være at foredrage, paa det han i Forening med Skole Commissionen kunne befordre samme.

Friderichsværns Skole Commission 7. August 1801."

I klokkerskolen ble det undervist i lesing, skriving, regning, naturhistorie og geografi. Skolen fikk av den kgl. kasse 10 rdlr. årlig til bøker og 50 rdlr. til klær for 5 av de mest trengende elevene, særlig enkers barn eller foreldreløse. Fra 1816 utbetalte marinedepartementet 8 spd. til bøker og 40 spå. til klær for de fattige. I 1806 ble det bestemt at det skulle kreves eksamen fra det danske skolelærer- seminarium for å bli klokker og skolelærer i Fr.vern.

Da drengeskolen ble opprettet i 1817 (se nedenfor), ble klokkerskolens annenlærer (organisten) som var ansatt i 1790, overflyttet til drengeskolen. Biskop Bech sier i 1821 at det er for mange barn ved klokkerskolen til at en lærer skal kunne klare det og han henstiller til klokker Bjarnesen å komme med et forslag til forbedring av forholdene. Det ble imidlertid heller verre enn bedre, idet klokkeren i 1824 også skulle overta 2 1/2 times daglig religionsundervisning i drengeskolen for en månedlig godtgjørelse.

Folketallet økte og i 1837 hadde klokkerskolen 121 elever. Visstnok ble det overflyttet 25 elever til Stavern almueskole dette året, ifølge overenskomst mellom kommunen og staten, men det var fortsatt for mange elever for en lærer. Etter forestilling fra klokkeren ble det da ansatt en hjelpelærer, en underoffiser, På samme tid innførte man en ny læremetode. Ved overflyttingen til Horten i 1850-årene sank elevtallet ved klokkerskolen. Etter 1855 hadde den kun en lærer til den opphørte ved klokker Meyers død i 1877.

Den militære drengeskole ble opprettet ifølge reglement for den norske marine av 1. september 1817. Den begynte sin virksomhet 1. mars 1818 med 42 elever. Skolen hadde 3 klasser. Fagene var: Kristendomskunnskap, lesing, skriving, tegning, gymnastikk, historie og geografi. Foruten egne lærere i gymnastikk og tegning skulle de øvrige fagene overtas av organisten og klokkeren. Dette ble dog ikke praktisert fullt ut.

Drengeskolen var en forskole for det sjømilitære korps' skole. Den hadde egen skolekommisjon og en inspeksjonsoffiser til å påse såvel lærernes som elevenes forhold i skolen. Det ble avholdt eksamen hvert år hvoretter det ble foretatt oppflytting i klassene samt forfremmelse som lærlinger til sjømilitære korps. Skolens instruks lignet klokker- skolens, men var strengere på en del punkter. Den skulle især rekrutteres av den ringere Klasse, hvis Kaar ej tillader at forskaffe sine Børn den mest tjenlige Forplejning", og elevane ble tatt opp i følgende orden:

1. Foreldreløse eller enkers barn av faste i tjenesten.
2. De i tjenesten værende sersjanters, underoffiserers og formenns barn.
3. Hel- og halvbefarne håndverkeres og meniges barn.
4. Garnisonens barn.
5. Privates barn.

I 1832 ble undervisningstiden foreslått nedsatt med 1 time daglig både sommer og vinter. Likeledes forandret man timefordelingen for de enkelte fag og innførte senere skolestart om morgenen. I 1842 ble det fremholdt at marinens korps for ettertiden ikke ville behøve å bli rekruttert fra drengeskolen.

: Etter dette ble det ikke tatt inn noen nye elever, og i 1845 ble det bestemt at skolen skulle nedlegges fra 1. mai 1846.

K. Skipsbyggmestere samt skipsbyggingsinspektøren

Skibbyggermester. En Mand, der ved theoretisk og practisk Lærdom har erhvervet sig Færdighed i Skib- byggeri og Skibbygningskunst.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839,s.362).

Fr.vern verft fikk sin første skipsbyggmester fra Danmark allerede ved opprettelsen i 1750. Han skulle ha den samme gasje som ved Holmen "samt et tillegg som en dusør." Noen skipsbygging kom imidlertid ikke i gang før i 1761, og det første fartøyet, galeien "Moss", gikk av stabelen året etter.

Den første skipsbyggmesteren fikk derfor en hel del andre oppdrag, og husbygging ble hans viktigste oppgave den første tiden. Ludvig Olsens innsats på dette området var vesentlig, og han blir regnet som en av de som hadde størst innflytelse på utformingen av det opprinnelige anlegget. Flere tegninger bærer da også hans signatur. Dessverre har det ikke latt seg gjøre å oppdrive noen instruks for skipsbyggmesterembetet.

Da stillingen som skipsbyggingsinspektør ble opprettet omkr. 1815, synes overoppsynet med all bygging av såvel fartøyer som hus og skur av enhver art å ha blitt tillagt dette embetet. Mesterne ved samtlige verft og stasjoner tilhørende marinen blir delvis underordnet inspektøren som skulle bo på hovedverftet; det vil på dette tidspunkt si Fredriksvern. Dette fremgår av "Instruks for skipsbyggingsinspektøren ved den kongelige norske marine" datert 1.12.1815 (Jfr. ORDREBØKER II, Nr. 4) som er gjengitt i sin helhet nedenfor:

"1. Det bliver Skibbygnings Inspektorens almindelige Pligt, med Virksomhed at anvende sine Kundskaber og Talenter til at fremme alt Søe-Etaten vedkommende bygnings Væsens bedste Drift, være opmærksom paa Flaadens og dertil hørende bygningers og bolværkers Forfatning og Vedligeholdelse samt () give de fornødne Meddelelser, Indberetninger og Forslage, efter Omstændighederne til Værfts Chefen eller dette Departement.

2. At vaage over de anvendte Materialiers Hensigts- mæssighed og Godhed, Haandværkernes Dannelselse, Værk- stædernes, Værktøyet og Arbeidets Fuldkommenhed samt at gavnlige Oeconomie stedse have for Øye saavel ved Materialernes som Arbeidernes Anvendelse.

3. Han prosiderer ved alle betydelige bygnings Besigtelser, som han fra vedkommende Værfts Chef bliver underrettet om at skulle holdes.

4. Til nye Bygninger der måtte befales, forfatter han Tegninger, og detaillerede Overslage, saavel over de behøvede Materialier som disses og Arbeidets Kostende.

5. Alle bygnings Arbeider, være sig nye bygninger eller Reparationer dirigeres ved Bygnings Inspec- teuren, og haver han, ved sin Nærværelse paa de forskjellige Værfter og Stationer, herom med de respec-..:.' tive Chefer at conferere og treffe de Hensigtsmæssig- ste Foranstaltninger, samt give de ham underordnede Mestere og Svende de fornødne Instruktioner til Iværksættelse af de befalede Arbeider. Som Følge her- af bliver Verfternes vedkommende Mestere, Mester- svende og øvrige Haandværkere ham subordinerede saaledes at han med Requisition til Værfts-Chefen søger bevirket Mandskabet fordelt til de forskjellige Arbeider.

6. Uagtet Hoved Værftet bliver bygnings Inspectorens faste Opholdssted, saa bør han dog efter () indhentet Approbation fra Departementet ved Inspec- tions Tourer forvise sig om de øvrige Værfters og Stationers Forfatning, og ved Korrespondance indhente Kundskab om Arbeidernes Gang og det der forefaldende hans Tjeneste vedkommende."

I 1832 får skipsbyggingsinspektøren tilleggsbenevn- elsen konstruktør. Stillingen synes å ha vært lagt til Fr.vern til ut i 1840-årene da vedkommende blir overflyttet til Horten..Det ser derfor ut til at det kun er Christian Carl Lous og Hakon Adelsten Sommer- felddt som fikk virke som skipsbyggingsinspektører ved Fredriksvern. (Jfr. PERSONELL-FORTEGNELSEN, side 19).

I tråd med dette forefinnes således "Instrux for Marinens Constructeur eller Skibsbygnings-Inspecteur¹ datert 11.10.1841 i Fr.vern verfts arkiv. (Jfr. DIV. PROTOKOLLER, Nr. 1, Instruksjonsprot. 1839-89, folio 16-19.). Herfra siteres følgende i utdrag:

§ 1. Constructeuren eller Skibsbygnings-Inspecteur-ens Hovedformaal skal være at anvende sin Kyndighed og Virksomhed til at Marinens Skibsbygningsvæsen opnaaer den størst mulige Fuldkommenhed. Til denne Hensigts Opnaaelse bliver hans væsentligste Pligter:

- a) at udarbejde de fornødne Tegninger m.v. vedkommende Flaadens og Flotillens Skibbyggerie, og at give behørig Anvisning til bygningsarbeidets practiske Udførelse.
- b) at lade de forskjellige Skibsbygningsarbeider hvorpaa Arbeidsprdre er givet forarbejde overensstemmende med de gjeldende Reglementer og approberede Tegninger, eller, hvor saadanne mangler, efter hans bedste Indsigt paa en hensigtsmæssig og forsvarlig Maade.
- c) at inspisere og bedømme de oplagte Skibe og de opbevarede Skibsbygningsmaterialier. - Saa har han ogsaa tillige at forestaae og besørge udført alt andet, Marinen vedkommende, Bygningsarbejde, forsaavidt det ikke overdrages til en Ingenieurofficier.

§ 2. Han skal have sit stadige Ophold ved Marinens Hoved-Etablissement eller det Sted, hvor Marine-Departementet maatte bestemme. Værftschefen sammesteds bliver hans nærmeste Foresat med Hensyn til de Skibsbyggingsarbeider, som udføres paa dette Sted, og modtager han fra denne Chef alle Arbeidsordre.

§ 3* Alle til Skibbyggeriet hørende Arbeidssteder, Spanteloftet, Baadbyggeriet, Mastemagerværkstedet Modelkammeret, Snedkerværkstedet, Bødkerværkstedet og de (), der benyttes til Skibbyggeriet, ere Constructeuren underlagte. Over disse har han Commando og Bestyrelse i alt, hvad Arbeidets tekniske Udførelse angaaer; men de staaer i Henseende til Arbeidets Gang og Drift samt Politiet, under Værftschefen, hvilken sidste dog ikke umiddelbar men kun igjennem Constructeuren har at befale paa Arbeidsstederne. Som Følge heraf blive ovennevnte Værkstæders Arbeidsforstandere og Mandskaber ham underordnede i Udførelsen af deres Functioner, dog saaledes, at Værftschefen foranstalter Mandskaberne dagligen fordeelt til de forskjellige Arbeidssteder.

§ 4. Han giver Veiledning med Hensyn til Anskaffelsesmaaden af raee og forarbejdede Materialier
.....inspiserer han de oplagte Skibe * * samt alle Opbevaringssteder for saavel raee som forarbejdede Skibsbygningsmaterialier

§ 5. Det paaligger ham at forfatte Tegning til Bygning af alle nye Fartøier; endvidere detaillerede Overslag for de behøvede Materialier, samt naar Ordre gives, tillige Beregning over Materialiernes og Arbeidets Kostende ...

§ 6. Han bør være bekjendt med Fartøiernes Tilstand ved de øvrige Marineetablissementerdeeltager han i alle betydelige Skibsbygningsbesigtelser

§ 7. Han lader vedkommende Arbeidsforstandere holde en Journal over det Mandskab, der dagligen møder paa Arbejdsstederne, hvad Arbejde, de have udført, og hvad Materialier, der ere forbrugte; Rapport herover ind- gives til Værftschefen saa ofte saadant maatte begjæres, og forsyner Constructeuren samme med sin Attest.

§ 8.

§ 9. Han meddeler aarlig til en vis Tid Værftet en Opgave over de Materialier, som antages at burde anskaffes og erholder til den Ende af Værftet en Opgave over de Arbeider, der antages at skulle udføres i Aarets Løb.

§ 10. Han har Overopsyn med Constructionsskolen, og kan han, naar han anseer det gavnligt, lade Eleverne •deltage i de praetiske Arbeider, paa de ham underlagte Arbejdssteder. Han er Medlem af Reguleringscommission- en og af Commissionen for Haandværkernes Dannelse.

§ 11. Han lader holde følgende Bøger.

a) Correspondanseprotocol for udgaaende Breve.

b) En Protocol, indeholdende Extract af indkommende Breve.

c) En ditto, inneholdende alle reglementariske Bestemmelser, Skibbyggeriet vedkommende.

d) En do., hvori findes en Fortegnelse paa alle Marinen tilhørende Skibe (saavel seglbare Skibe som Ro- flotillen) med Rubrik for Skibenes Byggeplads, Tid de løb af Stabelen eller være nye, Tid de fik mindre eller større Reparation, og hvor denne foretages med m., hvad der kan tjene til at give fuldstændig Oplys- ning om Flaadens Tilstand.

Med disse Protocoller og fornødne Skrivematerialier forsynes han af Værftet efter Requisition.

§ 12. Naar nogen Officier bliver ansat hos ham, enten for at studere Constructionsfaget eller som Inspec- tionsofficier, da bliver han dennes nærmeste Foresatte, og lader ham forrette den Tjeneste, der maatte blive befalet, eller som han finder gavnligst for Tjenesten."

En sammenligning mellom instruksene fra 1815 og 1841 utviser ingen vesentlige og avgjørende forandringer i selve embedets ansvarsområde, på tross av at vedkommende i 1832 fikk tilleggsbetegnelsen

"konstruktørJ' Den senere instruks er dog noe mer detaljert.

L. Artilleri- og tøyhusløytnanten/Tøyhus-assistenten

Artilleri. En Videnskab, der lærer Vaabens Brug og Forfærdigelse, med hvad dertil hører.

Artillerigods. Vaaben, Ammunition og Redskaber, henhørende til Armatur og Ammunition.

(C.L.L.Harboe; Dansk marine-ordbog. Kbh. 1839, s. 27)

Armatur. Et Krigsskibs Kanoner, Haubitser, Geværer, Pistoler og andre Vaaben. Dog betegner Ordet meest Haandarmaturen.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog. Kbh. 1859, s. 26)

Ammunition. Alle Slags Morteerer og Kanoner, samt alt til dem hørende Gods, Ex. Krud, Kugler, Broge, Tall i er, Lade- og Stilleredskab. Endvidere: Vaaben, Provision- er og alle Slags Krigsfornødenheder.

(C.L.L. Harboe: Dansk marine-ordbog: Kbh. 1839, s. 15]

Tøjhus: nu i alm..spr. kun om bygning, hvor krigs- materiel (skyts olgn.) opbevares.

Tøjhusløjtnant; artilleriunderoffiser, der med offi- cers rang gjorde tjeneste under søartilleriet ved arsenalet olgn.

(Ordbog over det danske sprog. B. XXV. Kbh. 1950)

Alle artilleri- og tøyhussaker var ved opprettelsen av verftet i 1750 tillagt material-, proviant- og magasinforvalter-embetet. Det var således Ole Sand- fuchs (Jfr. PERSONELL-FORTEGNELSEN) som i den første tiden bestyrte disse forretningene. Hans instruks inneholder da også bestefeimelser om denne funksjonen.

En forandring i dette inntraff imidlertid i 1765 da det ble opprettet en egen tøyimester-stilling, og det ligger således nært å anta at Sandfuchs' befattning med tøyhuset dermed falt bort. Det har ikke latt seg gjøre å frembringe noen instruks for tøyimester- stillingen av 1765. Vedkommende ble imidlertid beordret fra Sjøartilleriet på Holmen i København.

Vi må frem til 1816 før vi kan påvise noen egen in?- ,~u struks for personell tilknyttet tøyhuset eller artilleriet. Det dreier seg i dette tilfelle om "Instruction for Sjø-Artillerie-Lieutenanten som Tøyhuusregn- skabsfører ved Frederiksværns Værft og Fæstning" datert 1. mars (Jfr. ORDREBØKER I, Nr. 17, s.377-385). Om det er artilleri- og tøyhusløytnanten eller tøyhus- assistenten som instruksen gjelder (sistnevnte innehadde også løytnants grad) skal være usagt. Sikkert er det i hvert fall at førstnevnte fra samme tid (ca-1816 samtidig innehadde tittelen tøyimester. Muligens kan selve regnskapsfører-funksjonen som instruksens omhandler ha vært tillagt assistenten. I utdrag siteres flg:

"§ 1. Han annammer alle Beholdninger av Kanoner, Mørsere, Hubitzer, Krud, Kugler, Rapperter, med andet dets vedkommende, saavel som Haandgeværer og alt Archeliegods, af hvad Navn nævnes kan, hvilket han ved Tjenestens Tilrædelse, under de dertil Committ-eredes Overværelse, vorder overleveret. Med dette, ham til Indtægt beregnes, begynder det ham anbetroede Regnskab, med hvilket en Gjenpart af Overleverings- Forretningen henlægges.

§ 2. Udi det ham anbetroede Regnskab beregner han sig, hvad som annammes, til Indtægt; og hvad som ud- leveres, til Udgift; alt i Overensstemmelse med de Ordres, han have desangaaende af Chefen vorden til- lagte. Til den Ende haver han at holde:

- a) En Journal hvorudi daglig indføres alt som () hans Regnskab', være sig til Indtægt eller Udgift, men anført i den Orden, som Datoen af de derhos forelægg- ende Indtægts- eller Udgifts-ordres medfører, og Quantiteten udfyldes x deres behørig Rubriquer efter- som Tingen er til Indtægt eller Udgift; og
- b) En Hovedbog, hvorudi enhver Sortiment gives sin særskildte Conto. Disse Contoer ordnes efter en rigtig Klassifikation af alt Godset saaledes, at under () Skyts, Haandarmatur, Ammunition, o.s.v. findes samlet

alle de Artikler, som til enhver især af disse Benævnelser kan henregnes. Paa Contoerne maa Indtægt og Udgift hver for sig anføres, som Udtog af Journalen, og med Henvisning til vedkommende Folio i denne. Paa Indtægts-Rubriken maa Beholdningen fra det foregaaende, og paa Udgifts-Rubriken Beholdningen til det efterfølgende Regnskab, tydeligen kunne sees, ligesom og Overskud eller Tilkortkommenhed. Ved dette Regnskab maa, foruden de Ordres som ligge til Grund for enhver Indtægt eller Udgift, fremlægges alle Besigtelser, Attester, Quittinger og andre beviseligheder som samme vedkommer; og hvilke alle gives løbende No, der eftersom Ordren i Journalen paaberaaber.

Regnskabet opgjøres ved hvert Aars Udgang, og maa, behørig afsluttet og ledsaget af alle fornødne Bielage, være indsendt til Marine Departementet inden 4 Uger derefter. I Mangel heraf er han underkastet lovlige Tiltale.

§ 4. Med Leverandører haver han at holde Kontrabog,..

§ 7..... . og alt det som af Nyt behøves til Tøyhuset, requirerer han paa behørig Maade, at Chefen kan drage Omsorg for Anskaffelse eller Forfærdigelse.

§ 8. Han maa under Straf Intet til Kanonerer eller nogensomhelst Anden udlevere af det ham an betroede uden speciel Ordre, som han skriftlig af Chefen meddeles, og hvorudi er bestemt, hvormeget af enhver Sort, til hvem og imod hans Quitting Udlevering skal finde Sted,.....

§ 9. Ligesom Udlevering uden Ordre, og Modtagelse uden besigtelse er ham forbuden,.....

§ 16. Han er forpligtet til, at afgive nøiagtig Extract under hans Haand paa alt det, som under hans Betjening findes. Forraad, stort eller lidet. Saadanne Extracter maae afgives uopholdelig under Straf; og for Rigtigheden bliver han ansvarlig.

§ 17. Ved hans førende Regnskab iagttages: at i Hovedbogen maae de befalede Contoer indrettes saaledes, at Journal beholdningen, som Forbrug af det Fæstningen tilhørende, kan sees adskilt fra det Øvrige ham an betroede. Ved hvert Aars Ende, naar hans Regnskab opgjøres, indleverer han til Chefen af Værftet Gjenpart af de i Regnskabet anførte beholdninger, Til- kortkommelseføeller Overskudde."

I 1817 er 2 artilleri- og tøyhusløytnanter samt 2 artillerilø^/tnanter oppført under artillerikompaniet i planen for det nyoprettede Sjomilitære korps. Om førstnevnte heter det at de skulle forestå verftenes tøyhus, laboratorier, samt artilleritakkellofter.

Artilleriløytnantene skulle tjenestegjøre ved en stor flotilje og ellers som assistenter ved tøyhuset. I virkeligheten ble det imidlertid kun ansatt en mann i hver stilling fra 1. november 1817.

En ny organisasjonsforandring synes å ha inntruffet i 1827 da det opprettes en stilling som "Inspektions- officer ved Marinens Artilleri" underlagt verftssjefen. Han skulle ha den direkte befatning med forferdigelse og vedlikehold av alt sjøartilleri- materiell som hørte under det eksisterende "tøihus". Institusjonen fikk navnet "Marinens artilleriinspek- tion". I 1841 ble navnet endret til "Marinens Tøi- vesen", og lederen fikk tittelen "Tøimester".

Den avgående tøyimester i 1827, artilleri- og tøyhus- løytnant Poul Martin Johansen, samt hans assistent Hans Christensen, fortsetter imidlertid å virke, og er oppført blant det øvrige personell ved Fredriksvern frem til henimot 1850 da som kjent Horten overtar som marinens hovedetablissement. (Jfr. ARBEIDS- RAPPORTBØKER, Artilleriløytnanten, til 1849).

Av lokaliteter som kan henføres til artilleriet ved Fr.vern kan nevnes hovedmagasinet oppført i 1752 hvorav ett av de tre rommene var avsatt til tøyhus- saker. Videre det gamle kruttårnet anlagt i 1758 og det store eller nye kruttårnet som ble bygget i 1777- 1779. I tillegg kommer kruttårnet på Citadelløya anlagt der før verftets opprettelse i 1750, samt kule- gården og laboratoriet på Torkildsøya fra 1773.

P E R S O N E L L - F O R T E G N E L S E

for

de viktigste administrative (arkivskapende)

stillinger

ved

F R E D R I K S V E R N

V E R F T 1750 - 1902

RA Juli 1988

K. I. Antonsen

I=N=N=H=O=L=D

I. FORORD m/kildeoversikt	s. 2
II. PERSONELL-FORTEGNELSE:	
A. Kommandanter (=fungerende verftssjefer) 1750-1896	s. 3 - 4
B. Ekvipasj emestere/Takkelmestere 1750-1865	5 -
C. Visekommandanter (=sjefer for Citadellet)1751-1850	6
D. Sjefer for marinekorpset/matroskompaniet 1751-1789	7 -
E. Auditører m.v. 1750-1863	8
F. Material-, proviant- og magasinforvaltere1750-1903	9
G. Zahlmestere 1750-1793	1
H. 1.Garnisonsleger/ "Overleger 1750-1864	0-
H. 2.Korpsleger/Underleger 1812-1911	11
I. Garnisonsprester 1751-1909	1
J.Klokkere og skoleholdere 1752-1875 samt annenlærere og organister 1790-(1884)	2 s. 13
K.Skipsbyggmestere 1750-1851 samt skipsbyggingsinspektører 1815-(1888)	s. 14 s. 15
L.Artilleri- og tøyhusløytnanter 1816-1848 samt assistenter ved tøyhuset 1816-1850	s. 16- 17
III. ALFABETISK REGISTER	s. 21-25

I. FORORD m/kildeoversikt

Ved utarbeidelsen av denne personell-fortegnelsen er det gjort forsøk på å gi en mest mulig fullstendig registrering av de personer som innehadde de viktigste administrative (arkivskapende) stillingene ved Fredriksvern verft fra dets opprettelse i 1750 til nedleggelsen i 1896 (1902). Inndelingen følger i hovedsak "Personalia"- oversikten i Johannes Schiøtz' "Stavern forts og Fredriksvern verfts historie" (Larvik 1919), side 147-156. For å komplettere Schiøtz' oversikt som bare går frem til ca. 1814, har det i tillegg vært nødvendig å benytte følgende (trykte) kilder:

- Fredriksvern og Stavern. Utg. efter foranstaltning av Fredriksverns kommune. (Fr.vern 1926).
- T.K. Olafsen: Sjømilitære korps 1750-1950. (1951]
- T.K. Olafsen: Vi blar i det gamle Fredriksverns arkiv. Bind 1-3-1749-1814. (Marinemuseet 1961).
- Topsøe-Jensen & Marquard: Offiserer i den dansk-norske søetat 1660-1814 og den danske søetat 1814-1932. Bind 1-2. (Kbh. 1935).
- F.C. Kiær: Norges Leger 1800-86. Bind 1-2.
(Chra. 1888-90)
- Norsk biografisk leksikon. Bind I-XIX.(1928-38).
- Sjømilitære samfunns kalender 1814-1964. (1965).
- Statskalendere (fra 1815)
- Militærkalendere (fra 1806)

Følgende stillinger er holdt utenfor da de ikke kan karakteriseres som "viktige" i administrativ (arkivskapende) sammenheng:

- viseekvipasjemester	- smedemester
- tøyemester (Jfr. Sjø-
- glassmester	- murmester forswarets artilleri)
- voldmester	- malermester
- repslugermester	- skorstensfeier
- bradbenksskipper	- marketender
- seilmaker	- jordmor

A. KOMMANDANTER (= FUNGERENDE
VERFTSSJEFER)

NAVN	Til 1814 (FØDT)	ANSATT	AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
Hans Rejmert Schumacher Michael	(1707)	19.2.1750	- 21.12.1750	(1750)	Ekvipasje- og takkelmester Ole Stephansen fung. kom. 21.12.1750 - 27.4.1751
Johan Herbst	(1699)	23.1.1751	24. 6.1756	(1762)	
Friderich Zimmer	(1702)	24.6.1756	- 5. 9.1774	(1774)	
Wolfgang Kaas	(1724)	10.9.1774	† 14. 6.1775	(1778)	Interimsjef
Hendrik Lorens Fisker	(1720)	31.3.1775	- 19.4. 1780	(1797)	"Chef for Fredriksvern og den ganske Norske Flotille"
Friderich Grodtsbhilling	(1731)	24.4.1780	- 12. 8.1789	(1792)	
Johan Frederik Zimmer	(1743)	12.8.1789	- 25. 9.1801	(1801)	Utnevnt til ekvipasje- og takkelmester i Fr.vern 17.4.1780
Jens Schou Fabricius	(1758)	23.10.1801	-(12.4).1814	(1841)	Viseekvipasjemester 10.10. 1789 - 1.11.1793. Ved kgl. ordre av 2.6.1810 befridd fra å være verftssjef idet det ble opprettet en egen stilling som sådan for krig:
Andreas Nissen	(1766)	2.6.1810	- 18. 3.1812	(1832)	Nestkommanderende i Fr.vern
• • ■ r - .	i	r* * j *	- ' 14.*? >		-ved nyttår: 1809-10
Abraham Valeur	(1777)	18.3.1812	- 12. 4.1814	(1838)	Nestkom. og verftssjef

A. KOMMANDANTER
 (=FUNGERENDE VERFTSSJEFER) Fra
 1814

NAVN	FØDT)	ANSATT	AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
Abraham Valeur	1777)	12.4.1814 -	23.6. 1815	(1838)	Midi. verftssjef og kom.
Jochum Nicolai MÜller	1775)	1815 -	1836	(1848)	1817-32 tillike sjef for Søcadetinstitutet.
Johan Henrik V/iese	1790)	1836 -	1843	(1844)	Også sjef for Verftskorpset
Peter Christian Petersen	1791)	1843 -	1844	(1853)	Midlertidig
Johannes Clasen Smith	1788)	1844		(1853)	Midlertidig
Hartvig Casper Christie	1788)	1844 -	1856	(1869)	
Jean Etienne de Chezaulx Meyer	1795)	1856 -	1873	(1873)	1858-59 midlertidig sjef for Søcadettcorpset
Cordt Holtermann Valeur	1804)	1873 -		(1875)	Midlertidig
Finn Frederik W. Wedel Jarlsberg	1815)	1873 - og 1883 -	1881 1896	(1901)	1894-96 sjømil, distr.sjef Fr.verns distrikt
Diderick Brockmann Burchardt (1817)		1881 -	1883	(1909)	1881-83 marinens referent i Stockholm
					Midlertidig

B. EKVIPASJEMESTERE/TAKKELMESTERE

(DØD)

ANMERKNINGER

Til ca. 1814

NAVN (FØDT) ANSATT - AVGÅTT

Ole Stephansen	(1714)	23.	5.1750-	28. 8.	1755	(1791)	Fung. kom. 21.12.1750-
							27.4.1751 og fung. vise- kom. fra 28.12.1751
Hans Hendrik Eller	(1720)	28.	8.1755-	30. 6.	1775	(1782)	
Ole Andreas Kierulff	(1743)	1.	7.1775-	17. 4.	1780	(1822)	
Johan Frederik Zimmer	(1743)	17.	4.1780-	12. 8.	1789	(1801)	Kommandant 12.8.1789-
							25.9.1801
Jens Reiersen	(1747)	14.	8.1789-	1.11.	1793	(1817)	Interims-Ekvipasjemester fra 7.8.1781. Vise-Ekvi- påsjemester fra 31.3.1784. Sjef matroskp. 6.3.1789.
Niels Christian Lassen	()		1793-		1795	(1806)	Jfr. visekommandanter
Abraham Valeur	(1777)		1797-		1799		Jfr. visekommandanter/ kommandanter
			og 1800-		1806	(1838)	
Johan Nicolay Krag Hensler	(1780)		1799-		1800	(1822)	Inspeksjonsoff. 7.2.1799 Tiltrådte muligens ikke.
Jochum Lund	(1779)	19.	4.1806-	27. 6.	1808	(1841)	Inspeksjonsoff. 19.4.1806
Peter Ivar Boll	(1775)	28.	6.1808-	Nov.	1811	(1852)	
Peder Christian Parnemann	(1787)		1812-		1813	((4818)	

B. EKVIPASJEMESTERE/TAKKELMESTERE

(DØD)

ANMERKNINGER

Fra ca. 1814

NAVN (FØDT) ANSATT - AVGÅTT

Nicolay Jacob Christian Grove	(1791)	1.	2.1813-	1817	(1825)	
Henrik Gustav Mechlenburg	(1785)		1816-	1826	(1865)	1820:"I denne post alter nerer 2 offiserer".
Gerhard Johan Winge	(1791)		1817-	1819 +1827	(1840)	
Hans Laurentius Knap	(1793)		1828-	1835	(1872)	
Christian Grønn	(1802)		1835-	1837	(1874)	
Anders Henrik Bull	(1807)		1836-	1837	(1876)	
Christopher Budde	(1794)		1839-	1841	(1864)	Visekommandant 1845-50. 1842:"I denne post alter nerer 3 offiserer".
Wilhelm Dahl	(1791)		1843-	1848	(1877)	Visekommandant 1832-45.
Johan Wilhelm Kluwer	(1810)		1849-	1854	(1886)	
Hans Iver Andreas Hiorth	(1816)			1857	(1896)	Tillike inspeksjonsoff. v/ reperbanen.
Knud Geelmuyden Smith	(1821)		1858-	1859	(1895)	
Ferdinand Julius Wedel Jarlsberg	(1823)		1860-		(1907)	
Melchior Tschudy	(1842)		1864-		(1877)	
Carl Gustav Puntervold	(1828)	15.	9.1864-	1865	(1920)	

C. VISEKOMMANDANTER (= SJEFER FOR CITADELLET)

NAVN	(FØDT)	Til ca. 1814		AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
		ANSATT				
Ole Stephansen	(1714)	28.12	.1751-		(1791)	Ekvipasje-- og takkelmester 23.5.1750-28,8.55. Fungerte midlertidig som visekom. til utnevnelsen av en sådan:
Carl Friderich Seyfart	(1717)	14.3	.1754-	19. 7.1755	(1772)	Tiltrådte aldri stillingen
Emanuel Grolau	(1729)	7.8.	1755-	23. 2.1764	()	
Frantz Harboe	(1726)	23.2.	1764-	14. 6.1775	(1775)	
Johan Henrich Michael Wigandt	(1742)	14.6.	1775-	8. 5.1778	(1808)	Utnevnt 15.5.1775
Poul Wichmann	(1718)	8.5.	1778-	20. 8.1787	(1787)	
Gunsten Haagensen Mørch	(1720)	7.9.	1787-	15.12.1795	(1795)	Artilleriløytnant. Tøymester 1775- 1787. Voldmester 1779.
Niels Christian Lassen	()	8.1.	1796-	21. 2.1806	(1806)	Artilleriløytnant og Tøymester 14.12.1787-1806. Jfr. kommandanter
Abraham Valeur	(1777)	11.4.	1806-	18. 3.1812	(1838)	
Peter Carl Spørck	(1780)	29.4.	1812-	3. 4.1818	(1863)	Midlertidig fra 24.2.1812

SIDE
N E O / C E

C. VISEKOMMANDANTER

----- NAVN
----- (FØDT)

Gabriel Grubbe Dietrichson (1777)

Rasmus Rossing Bull (1779)

Wilhelm Dahl (1791)

Christopher Budde (1794)

(= SJEFER FOR CITADELLET)

Fra ca. 1814

ANSATT - AVGÅTT ----- (DØD)

ANMERKNINGER

1818.	1823 (1855) Tillike sjef artillerikp. 1832 (1833)
1823-	1845 (1877) Tillike Ekvipasjemester
1832-	1843-48.
	1850 (1864) Ekvipasjemester 1839-41.
1845-	

D. SJEFER FOR MARINEKORPSET

(fra 13.6.1776 Matroskompaniet, fra 1817 organisert i Sjømilitære Korps, s.d.)

NAVN	(FØDT) ANSATT AVGÅTT (DØD)	ANMERKNINGER
Jens Lange	() 30.10.1751- ()	Midlertidig ansatt.
Morten Kiøbing	() 30. 3.1753- 30.6. 1775 (1775)	
Jahn Lorentz Hansted	(1717) 1. 7.1775- 27. 2.1784 (1784)	Viseekvipasjemester og interimstøymester 6.6.1765.
Lorentz Peter Stibolt	(1744) 31. 3.1784- 31.12.1788 (1788)	
Jens Reiersen	(1747) 6. 3.1789- 14. 8.1789 (1817)	Interimsekvipasjemester fra 7.8.1781. Viseekvipasjemester fra 31*3.1784. Ekvipasje- og takkelmester fra 14.8.1789-93-

Det er vanskelig å si med sikkerhet hvem som ble korpssjef etter Reiersen. Da det i de år ble satt meget inn på å spare, er det sannsynlig, at stillingen ble kombinert med ekvipasjemester- stillingen. ") (T.K.Olaf sen: Sjømilitære Korps 1750-1950, side 428) (SE EK VI PASJE-/TAKKELMESTERE)

E. AUDITØRER

Til 1814

Tillike mønsterskriver og postmester (til 1.11.1793), ekvipasje- og inventarskriver samt

husinspektør og veiermester (FØDT) ANSATT -
AVGÅTT (DØD)

ANMERKNINGER

NAVN				
Hans Lunde	()	1750-	27. 9.1764	()
Christian Ditlev Eberhardt	()	27. 9.1764-	10. 3.1790	(1790)
Friderich Christian Ørn Peder	()	15.11.1776-	20. 9.1777	()
Tersling	()	7. 5.1790-	1799	(1799)
Jess Fæster Brandt		1. 1.1800-	6. 3.1809	(1809)
Christen Schou	()	12. 4.1809-	30. 9.1814	()

Suspendert 1776, men
gjeninnsatt året etter

Konstituert 15.11.1776

Kopist-assistent hos auditor
Eberhardt 1786. Konstituert
7.5.1790, virkelig do.
27.4.1792.Tillike kommando-,
verksteds- og bradbenks-
skriver.

----- NAVN -----	(FØDT)
Johan Henrik Rye	(1787)
Jens Hvosleff	(1783)
Niels Andreas Thrap	(1793)
John Gill Blix	(1797)
Hans Tostrup	()
Nicolay Emanuel Thygesen Sørensen (1810)	
Claus Christian Schmidt	()

AUDITØRER m. v.

Fra 1814

ANSATT	AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
1814 -	1816	(1868)	
1816 -	1823	()	
1823 -	1828	()	
1828 -	1837	()	
1837 -	1844	()	
1845 -	1850	()	
1851 -	1863	()	Utnevnt 20.2.1851

F. MATERIAL-, PROVIANT- OG MAGASINFORVALTERE Tillike zahl- og postmester (fra 1.11.1793)/kasserer/regnskapsfører (til 1903)

NAVN	JFØDT)	ANSATT - AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
			5.1767	Tillike inventar og tøyemester. Egen tøyemesterstilling opprettet 6.6.1765 (Se Marinens artilleri)
Ole Sandfuchs Christian Giede	() ()	20. 2.1750— 23. 23,	(1767) ()	
			5.1777	
Jacob Jørgen Hiorth	()	12. 5.1777 - 21.	1. 1789 ()	Zahlmester 1774-1777
Niels Kiersgaard	()	27. 3.1789 - 19.	10.1798 ()	Tillike zahlmester og postmester fra 1.11.1793.
Jacob Hodorf	()	19.10.1798 - 8.	8.1812 (1812)	Do.
Wilhelm Friderich Randulff	()	11. 9.1812 - Ca.	1830 ()	Do.,samt sjef for mønster-skriverkontoret fra 1.1.1809.
Peter Frederik Suhm Wille	()	Ca. 1830 -	1839 ()	Tillike zahl- og postmester.
Johannes Zimmer	()	1839 -	1853 ()	Do.
Anton Frederik Michael Ferry	(1818)	1854 -	1870 ()	Magasinforvalter og kasserer
Herman Hummel	(1814)	1871 -	1888 ()	Magasinregnskapsfører/Rep-slagermester v/Håndverksk.
Johan Martin Johansen	(1848)	1889 -	1903 ()	Materialforvalter og regnskapsfører

SIDE
NR 12/05

G. ZAHLMESTE

RE Til

1793

NAVN

(FØDT) ANSATT

Jacob Jørgen Hiorth

()

1774 -

Samuel Dorker Andreas

() 12. 5.1777 - () 28.2.

Falch

1780 -

AVGÅTT (DØD)

ANMERKNINGER

1774	(1775)	Tillike inventarskriver,
husinspektør samt inspektør for
mål og vekt. Arrestert for
underslag 1774.
Materialskriver og
proviantforvalter 1777- 1789.
- 12.5..1777		
- 18.1. 1780	(1780)	Falch fikk avskjed 1.11. 1793
ved gjennomføringen av en ny
plan for verftet da stillingen
ble slått sammen med
proviantfor- valterstillingen
(s.d.)
- 1.11.1793	(1803)	

H. 1 . GARNISONSLEGER/OVERLEGER

<u> </u> NAVN <u> </u>	<u>(FØDT) / «ANSATT</u> <u> </u> <u>AVGÅTT</u>	<u>(DØD)</u>	ANMERKNINGER
Johan Rambcke	() 13. 8.1750- 4. 3.1763	(1763)	
Johan Friderich Deitmann	(1727) 5. 5.1763- 9. 1.1807	(1807)	Tysk-født. Naturalisert 1776.
Jacob Carl Frederich Benche	(1763) 20. 3.1807- 21. 2.1825	(1825)	Utnevnt 12.9.1814 til virkelig divisjonslege/overlege.
Poul Henrik Hoffmann Hans Christian	(1780) 27. 7.1826- 6. 6.1840	(1849)	
Clasen	(1789) 14.11.1840- 31.12.1864	(1865)	

H.2. KORPSLEGER/UNDERLEGER

NAVN	(FØDT)	ANSATT -	AVGÅTT (DØD)		ANMERKNINGER	
Claus Andreas Benche	(1797)	17. 5	.1812-	1820/1826	(1832)	Assistentlege 17.5.1812. Underlege 31-3.1815. Til Horten som korpslege
	(1783)		1820-	1831/1845	(1845)	24.A.1820. Bodde på Fr.vern ut 1826. Konstituert underlege 12.5- 1820. Til Horten 4.6.1831.
Christopher Didrik Ohlsen	(1806)		1831-	Juli 1833	(1845)	Kst. korpslege
Nils Otto Bull Ole Heiberg	(1803)		1833-	1836	(1878)	Kst. korpslege/Fung. overlege.
Ole Rømer Aagaard Sandberg	(1811)	24.10	.1836-	1841/1845	(1883)	Korpslege. Underlege 1838-41. Fungerende overlege.
Hans Petter Gottfried Birck Peter Heiberg	(1814)		1841-	1844	(1871)	Kst, korpslege/underlege.
Hans Christian Martinius Hoff Ole Endresen	(1815)	24. 8	.1842-	31.12.1842	(1888)	Kst. korpslege/underlege. Korpslege Korpsl./Underl. Dels på Horten.
Solberg Anton Wilhelm Clasen	(1814)	22.11	.1842-	14. 7.1843	(1879)	Konstituert korpslege. Konstituert underlege.Utnevnt 26.9.1863 med bopel på Horten. Kst. underlege.
Magnus Andreas Thulstrup Ellefsen Johan	(1817)	4.12	.1843-	1849	(1860)	Til Horten 1867.
Gottlieb Torgersen Sigvard Irgens Rynning	(1820)		1845-	47,1848,1849,	(1880)	Til Horten 1885.
Ragnvald Steenstrup	(1819)		1850-	1863	()	Til Horten 1885.
	(1819)		1855-	1856	()	
	(1830)		1864-	1867	(1885)	
	(1837)		1867-	1885	(1913)	
	(1848)		1885-	1911	(1924)	

NAVN

I. GARNISONSPRESTER (FØDT)

Carl Ferdinand Treu	()	25. 9.1751-
Christian Nordborg	(1721)	20. 7.1765-
Johan Henrich Resch	(1728)	4. 4.1772-
Johan Otto Haar	(1746)	26.11.1774-
Heim,		1777-
Jens Dorn	(1751)	1778-
Johan Crøger	(1753)	1783-
Joachim Stockfleth	(1758)	1794-
Edvard Greysel Herlofsen	(1766)	23. 7.1797-
Jacob Bull	(1784)	1810-

AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
2. 6.1765	(1765)	Tillike sogneprest i Tanum(fra 1741).
22.11.1771	(1771)	Do.
4. 1.1774	(1774)	Den første garnisonsprest som ikke tillike var sogneprest i Tanum.
25.10.1777	(1778)	
1778	()	Midlertidig
21. 6.1783	(1783)	
1794	(1830)	
1797	(1830)	
1809	(1833)	I 1799 ble Stavern ut
1830	(1850)	skilt fra Brunlanes i
		geistlig henseende og lagt til Fredriksvern prestegjeld.

I. GARNISONSPRESTER

NAVN	(FØDT) ANSATT	AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
Thomas Georg Munster	(1801) 29.11.1830-	1846	(1879)	
William Frederik Benedikt Peter				
Sverdrup	(1809) 5. 5.1847-	1865	(1872)	
Wollert Konow Hesselberg	(1832) 23. 8.1865-	1874	(1885)	Den siste "garnisonsprest"
Hans Joakim Lampe	(1841)	1875-	1883 (1907)	"sogneprest"
Henry K. Fyhn Oscar	(1853) 26. 6.1883-		1895 ()	"Do."
Berg	(1852)	1895-	1909 (1926)	"Do."

J. KLOKKERE og SKOLEHOLDERE

samt

ANNENLÆRERE og ORGANISTER
(FØDT) ANSATT

NAVN	(FØDT) ANSATT	AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
Ludvig Bøgh	1752-	28. 2.1764	(1764)	
Lyder Berg	19. 5.1764-	1766	(1766)	
Søren Østerby	5. 1.1766-	1799	(1799)*	
Ancher Biested	1799-	1805		Suspendert en tid 1801 p.g.a. ubrukbarhet. For flyttet til Danmark 1805.
Haldor Bjarnesen	16. 3.1806-	1824	(1824)	
Andreas Meyer	10.11.1824-	1875	(1877)	
Hans Peter Leth	1790-	1809	(1809)	
Peter H. Beck	20. 9.1809-	1825	(1825)	Overflyttet til drenge skolen som annenlærer i 1818
Gulbrand Hansen	1825-	1828		
Knud Raaum	27. 3.1828-		(1884)	Innehadde kun organist- stillingen fra 1855.

K. SKIPSBYGGMESTERE
og
SKIPSBYGGINGSINSPEKTØRER

NAVN	(FØDT) ANSATT	AVGÅTT	(DØD)	ANMERKNINGER
Ludvig Olsen	() 20. 2.1750-	1770	(1770)	
Arent Hansen Møltønder Axel	() 26. 5.1770- 1779-	1779	(1779)	Skipsbyggmestersvenn 1750. Voldmester 3.6.1767.
Hans Hendrik Reis	1797-	1.12.1807		Ansatt på prøve 1797 og fast ansatt 29.6.1798. Ble avskjediget 1.12.1807 p.g.a. sykdom og mislig oppførsel.
Carl Peter Paaske Fredrik				Paaske/Sørensen kom 20.11. 1807 fra Kbh.Sørensen meddelt avskjed i 1814.(Schiøtz)
Christian Sørensen Møller	(1783)Senest 1820- Juli 1814-			
Johan Christian Bjørholt	Senest 1828-	1850		
Christian Jensen	1851-			
Christian Carl Lous	(1782) Ca 1815-	1837	(1837)	Tillike konstruktør fra 1832
Hakon Adelsten Sommerfeldt	Jf 1811) 1839-		(1888)	Konstituert 1839. Utnevnt 1846. Fra 1843 på Horten.

L. ARTILLERI- OG TØYHUSLØYTNANTER 3 samt
ASSISTENTER VED TØYHUSET NAVN (FØDT) ANSATT - AVGÅTT
(DØD) ANMERKNINGER

Poul Martin Johansen

(1769) Senest 1816- Tidligst 1848

Virkelig tøyimester
1817-27 (Jfr. Sjøforsvarets
artilleri)

Hans Christensen

(1772) Senest 1816- Tidligst 1850

Beck, Peter H.	18
Benche, Claus Andreas	15
Benche, Jacob Carl Frederich	14
Berg, Lyder	18
Berg, Oscar	17
Biested, Ancher	18
Birck, Hans Petter Gottfried	15
B. jarnesen, Haldor	18
Bjørholt, Johan Christian	19
Blix, Johan Gill	11
Boll, Peter Ivar	5
Brandt, Jess Fæster	10
Budde, Christopher	6,8
Bull, Anders Henrik	6
Bull, Jacob	16
Bull, Nils Otto	15
Bull, Rasmus Rossing	8
JBurohardt, Diderick Brockmann	4
Bøgh, Ludvig	18

Christensen, Hans	20
Christie, Hartvig Casper	4
Clasen, Anton Wilhelm	15
Clasen, Hans Christian	14
Crøger, Johan	16
Dahl, Wilhelm	6,8
Deitmann, Johan Friderich	14
Dietrichson, Gabriel Budde	8
Dorker, Samuel	13
Dorn, Jens	16
Eberhardt, Christian Ditlev	1
Ellefsen, Magnus Andreas Thulstrup	0
Eller, Hans Hendrik	1

Fabricius, Jens Schou	3
Falch, Andreas	13
Ferry, Anton Frederik Michael	12
Fisker, Hendrik Lorens	3
Fyhn, Henry K.	17

Giede, Christian	12
Grodtschilling, Friderich	3
Grolau, Emanuel	7
Grove, Nicolay Jacob Christian	6
Grønn, Christian	6

Haar, Johan Otto	16
Hansen, Gulbrand	18
Hansted, Jahn Lorentz	9
Harboe, Frantz	7
Heiberg, Ole	15
Heiberg, Peter	15
Heim,	16
Hensler, Johan Nicolay Krag	5
Herbst, Michael Johan	3
Herlofsen, Edvard Greysel	16
Hesselberg, Wollert Konow	17
Hiorth, Hans Iver Andreas	6
Hiorth, Jacob Jørgen	12,13
Hodorf, Jacob	12
Hoff, Hans Christian Martinius	15
Hoffmann, Poul Henrik	14
Hummel, Herman	12
Hvosleff, Jens	11

Jensen, Christian	19
Johansen, Johan Martin	12
Johansen, Poul Martin	20
Kaas, Wolfgang	3
Kiersgaard, Niels	12
Kierulff, Ole Andreas	5
Kiøbing, Morten	9
Kliiwer, Johan Wilhelm	6
Knap, Hans Laurentius	6
Lampe, Hans Joakim	17
Lange, Jens	9
Lassen, Niels Christian	5,7
Leth, Hans Peter	18
Lous, Carl Christian	19
Lund, Jochum	5
Lunde, Hans	10

Mathiesen, Axel	19
Mechlenburg, Henrik Gustav	6
Meyer, Andreas	18
Meyer, Jean Etienne de Chezaulx	4
MUller, Jochum Nicolai	4
Munster, Thomas Georg	17
Møller,	19
Møltønder, Arent Hansen	19
Mørch, Gunsten Haagensen	7
Nissen, Andreas	3
Nissen, Poul	13
Nordborg, Christian	16
Ohlsen, Christopher Didrik	1 5
Olsen, Ludvig	1

Paaske, Carl Peter	19
Parnemann, Peder Christian	5
Petersen, Peter Christian	4
Puntervold, Carl Gustav	6

Raaum, Knud	18
Rambcke, Johan	14
Randulff, Wilhelm Friderich	12
Reiersen, Jens	5,9
Reis, Hans Henrich	16
Resch, Johan Henrich	16
Rye, Johan Henrik	11
Rynning, Sigvard Irgens	15

Sandberg, Ole Rømer Aagaard	15
Sandfuchs, Ole	12
Schmidt, Claus Christian	11
Schou, Christen	10
Schumacher, Hans Rejmert	3
Seyfart, Carl Friderich	7
Smith, Johannes Clasen	4
Smith, Knud Geelmuyden	6
Solberg, Ole Endresen	15
Sommerfeldt, Hakon Adelsten	19
Spørck, Peter Carl	7
Steenstrup, Ragnvald	15
Stephansen, Ole	5»7
Stibolt, Lorentz Peter	9
Stockfleth, Joachim	16
Sverdrup, William Frederik Benedik	
Sørensen, Fredrik Christian	19
Sørensen, Nicolay Emanuel Thygesen	11

NAVN SIDE

Thrap, Niels Andreas 11

Torgersen, Johan Gottlieb 15

Tostrup, Hans 11

Treu, Carl Ferdinand 16

Tschudy, Melchior 6

Valeur, Abraham 3,4,5,7

Valeur, Cordt Holtermann 4

Wedel Jarlsberg, Ferdinand Julius	6
Wedel Jarlsberg, Finn Frederik W.	4
Wichmann, Poul	7
Wiese, Johan Henrik	4
Wigandt, Johan Henrich Michael	7
Wille, Peter Frederik Suhm	12
Winge, Gerhard Johan	6
Zimmer, Friderich	3
Zimmer, Johan Frederik	3,5
Zimmer, Johanne s	12
ørn, Friderich Christian	1
østerby, Søren	0
	1

Fartøier gacit civ stabelen i Fredriksvern

• 1
1
1 i 1750- -1814.

1 Hvad slags fartoi og navn	Naargaat av stabelen	Anmerkning X
Galeien Moss	3% 1762	Sendt til Danmark 17G.“>. Utrangert 1771)
1» Friderichsværn.....	1764	Sendt til Danmark 1H05
»» Arendahl.....	H	Solgt 1813
» Lauervigen.....	1765	Sendt til Danmark 1800
« Scheen.....	»	Solgt 1802
» Kragerø.....	»	Sendt til Danmark 1800
» Mandalil.....	w	Sendt til Danmark 180(5
M Friderichstad.....	1766	Solgt 1813
1» Tønsberg	1767	Sendt til Danmark 1800
» Bagnæs.....	»	Sendt til Danmark 1805
>1 Flekkerøe.....	it	Forliste natten 18.—19. okt. 1788 utenfor Baaliusen
Dobbeltchaluppen Ørnen »	1768	Solgt ¹⁰ / ₅ 1813
Griffen		
/ „ Lommen.	v	Solgt ⁱⁿ / ₆ 1813
, Heiren	H	Solgt ⁹ / ₆ 1813
- „ Tiuren	n	
B Røien	v	1808 omdannet til bombarderbarkasse. Solgt ¹⁰ / ₅ 1813
Skjærbaaten Bjørnen	n	Solgt ⁰ / ₆ 1813
W Elgen	1769	Solgt ⁱ / ₅ 1813
» Lossen	n	Solgt ⁰ / ₆ 1813
» Grævlingen	»	Solgt 1813
» Bæveren.....	n	Sendt til Danmark 1781. Utrangert 1800
» Rinden	n	

Hvad slags fartoi og navn I	Naargaat av stabelen	Anmerkning
■ J i Stykprammen	1771	Solgt 1802
Hjælperen . . .		
„ 'iforden	1772	Solgt 1705 ' .
Fregatten Christiania	1774	Sendt til Danmark 177G. Utrangert 1793
1 ; ' .		
Kanonchaluppen Fredrikstad	1807	
Fredriksvern j.	1808	
, Bernt Anker nr. 2	ff	
. 1	1809	
Saalor	"	
„ Harald Haarfagre	"	
„ Hvaleroerne	ff	
„ Prinds Christian til Schleswig- Holstein	1812	
, Bernt Anker nr. 1		
Kanonjollen Nr. 5	1808	
Nr. 6	z	
Nr. 7	"	
„ Aasgaardstrand	m	
„ Holmestrand	"	I
„ Løvenskiold	"	
„ Tonsberg Nr. 1	i>
Nr. 2		f, t
Nr. 3		lii
„ Løven	ff	Tidligere fragtebaat
Morterbarkasse Nr. 1	
Morterschalupe Nr. 1	1810	
Nr. 2	ff	
Briggen Fredriksværn.....	*»/,, 1814	

/

NB 1 Etter fullførelsen av briggen "Fredriksværn" ble det visstnok kun bygget 3 kanonsjalupper (i 1840) ved verftet "etter 1814.

- Johannes Schiøtz: Stavern forts og Fredriksvern verfts historie. (Larvik 1919, s.157-159)